Мустақиллик ҳуқуқ демакдир

ҲУҚУҚ

ЮРИДИК ГАЗЕТА

1998 йил
25 февраль, чоршанба

08 (20)

Газета 1997 йил 27 августдан чиқа бошлаган

Нигоҳ

ХАЛҚАРО АНЖУМАН

Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистондаги элчихонаси таклифига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари Р. Қодиров шу йил 9-13 февраль кунлари Венгриянинг Будапешт шаҳрида бўлиб ўтган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар Халқаро Академиясининг АҚШ Адлия департаментининг хорижий прокурорлик тараққиёти бўлими томонидан тақдим этилган ўқув режасини ишлаб чиқиш бўйича конференциясида иштирок этди.

Анжуман дастури прокурорлик масалалари билан шуғулланувчи юқори лавозимли раҳбарларга мўлжалланган. Унинг доирасида уюшган жиноятчиликка, мусодара этилган мулкни тақсимлаш, пул маблағларини ўмариш, давлат миқёсидаги коррупция ва болаларни эксплуатация қилишга қарши кураш масалаларига бағишланган тақдимот ва брифинглар ташкил қилинди. Шунингдек, думалоқ стол даврасида мунозаралар ҳам ўтказилиб, туркум жиноятларни тергов қилиш бўйича прокурорларнинг икки ҳафталик ўқуви учун мавзу ва масалалар аниқланиб олинди.

Конференцияда Ўзбекистон, АҚШ, Украина, Грузия, Болтиқбўйи давлатлари, Румыния, Польша, Молдова, Болгария, Албания, Венгрия, Қозоғистон ва Қирғизистон вакиллари иштирок этдилар. Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари Р. Қодиров «Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралари тизими ва ҳозирги босқичда жиноятчиликка қарши курашнинг ўзига хос хусусиятлари» мавзусида маъруза қилди.

Америка делегациясига раҳбарлик қилган АҚШ бирлашган университетлари директори профессор Тим Сковелли билан бўлган учрашувлар давомида Ўзбекистон прокурор ходимлари ўқувини ташкил этиш бўйича келишувга эришилди, шунингдек, ҳар икки давлатнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларининг ҳамкорлигини йўлга қўйиш юзасидан истак-таклифлар билдирилди.

Умуман олганда, ушуб анжуман муваффақиятли ўтди. Ходимларимизнинг хориждаги икки ҳафталик ўқуви мамлакатимизда жиноятчиликка қарши курашда сезиларли даражада фойда келтиришига умид қилса бўлади.

Прокурорлар кенгашиб олишди

ҚОНУНГА АМАЛ ҚИЛИШ
ҲАР БИР ФУҚАРОНИНГ БУРЧИДИР

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, юртимизда динга кенг йўл очилди. Юртимиздаги ҳар бир фуқаро қайси динга эътиқод қилишидан қатъий назар унинг виждон эркинлиги қонунлар асосида ҳимояга олинди. Аммо, кейинги пайтда республикамиз айрим ҳудудларида экстремистик йўналишдаги ваҳобийлик ғояларини тарғиб этувчи гуруҳлар фаолияти ҳақида оммавий ахборот воситаларида бот-бот ёзилмоқда. Хўш, уларнинг мақсадлари нима? Пойтахтимизнинг С.Раҳимов туман прокуратурасида бўлиб ўтган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонуннинг ижроси юзасидан прокурорлик назорати ва амалиёти ҳақидаги семинарда ана шу мавзуга эътибор қаратилди. Семинарда пойтахт туманларининг прокурорлари иштирок этишди.

Семинарни очган Тошкент шаҳар прокурорининг биринчи ўринбосари Бахтиёр Ҳақназаров йиғилганларга Адлия вазирлиги рўйхатидан ўтмаган пойтахтимиздаги масжидлардаги ноқонуний хатти-ҳаракатлар ҳақида ахборот берди.

- Биргина мисол тариқасида сизларнинг эътиборингизни Наманганадаги воқеаларга қаратмоқчиман, - деди Бахтиёр Ҳақназаров. - Қилмишлари ойнаи жаҳон орқали маълум қилинган Абдували Йўлдошев ва Толиб Мамажонов бошчилигидаги босқинчи гуруҳлардан бири 1994-1997 йиллар мобайнида Наманган вилоятида бир қатор ўта оғир жиноятларни содир этган. Дастлабки терговда аниқланишича, мазкур гуруҳ аъзолари Покистон ва Афғонистонда махсус тайёргарликни ўтишган ва улар ўзларича Ўзбекистон конституциявий ҳокимият органларини зўрлик билан ағдариб ташлашни режалаштирган. Бизни ташвишга солаётган нарса уларнинг айрим маслакдошлари пойтахтимизда рўйхатдан ўтмаган масжидларда ҳам борлигидир. Агар биз «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонунга оғишмай амал қилсак, пойтахтимизда тинчлик ва осойишталикни таъминлаймиз.

Семинарда Собир Раҳимов туман прокурори Э.Абзалов «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонуннинг ижроси юзасидан туманда қилинаётган ишлар хусусида маъруза қилди.

(Давоми 2-бетда).

ЧОРШАНБАДАН

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов 18-20 февраль кунлари расмий ташриф билан Украинада бўлди.

Шуни таъкидлаш керакки, давлатимиз раҳбарининг Украинага ташрифи амалий натижаларга бой бўлди. Ўтказилган учрашув ва мунозаралар сиёсий, иқтисодий масалаларда икки давлат раҳбарларининг қарашлари уйғун эканлигини яна бир бор тасдиқлади.

***

Кейинги вақтларда Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг айрим ҳарбий бўлинмаларида ҳарбий хизматчилар ўртасида низомга зид ўзаро муносабатлар ҳоллари аниқланганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримов 1998 йилнинг 23 февралида «Ўзбекистон Республикаси ҳарбий қисмларида интизомни мустаҳкамлашга қаратилган чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонга имзо чекди. Фармонга биноан Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, чегара ва ички қўшинлари ҳарбий қисмларида ҳарбий интизомнинг аҳволини чуқур ўрганиш учун комиссия тузилди.

***

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти ташаббуси билан Ўзбекистон Республикасининг «Ер кодекси» лойиҳаси муҳокамасига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди. Унинг иштирокчилари лойиҳанинг ибратли жиҳатлари ва уни янада такомиллаштиришга доир фикр-мулоҳазаларни ўртоқлашдилар.

***

Тошкент Давлат юридик институти ҳузуридаги ҳуқуқий маърифат тарғибот марказида уюштирилган илмий-амалий семинар «Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг ҳуқуқий асослари» мавзусига бағишланди. Бу кенгашда ҳам «Ер кодекси» ҳақидаги лойиҳа атрофлича муҳокама қилиниб, таклиф-мулоҳазалар ўртага ташланди.

***

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида ташкил этилган Олий Мажлис қўмиталари раҳбарлари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоят ҳокимлари ҳамда тегишли вазирлик ва идоралар, уюшма ва компаниялар раҳбарларининг ўринбосарлари ва туман ҳокимларининг қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштириш масалаларига бағишланган ўқув машғулотларининг биринчи босқичи якунланди.

ЧОРШАНБАГАЧА

Ҳуқуқий тарбия қандай ўзлаштирилади? 3-б.

ВАТАН ИЧРА ВАТАН
Қадаҳда жилоланган оғу 7-б

Сирти силлиқ товламачи 4-б.

КЎРСАТГИЧ БАРМОҚСИЗ ОДАМ (ҳикоя) 8-б.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРОКУРАТУРАСИДА

1998 йил 17 февралдан 18 февралга ўтар кечаси Сурхондарё вилоятининг «Оқтош» божхона ва чегара назорати постида мазкур пост ҳарбий хизматчилари ўртасида можароли воқеа содир бўлди. Ҳарбий хизматчилардан бирининг ўқотар қуролни ишлатиши фожеали оқибатларга олиб келди. Ҳарбий хизматчилар ва божхона пости ходимлари орасида ярадорлар ва ҳалок бўлганлар бор.

Олиб борилган тезкор-қидирув тадбирлари натижасида можароли воқеа айбдори аниқланди ва қўлга олинди.

Ушбу факт юзасидан Ўзбекистон Республикаси прокуратураси, Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизмати, Чегара қўшинлари қўмондонлиги ва бошқа тегишли органлар томонидан чуқур тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Жиноий иш қўзғатилди.

ҚОНУНГА АМАЛ ҚИЛИШ

ҲАР БИР ФУҚАРОНИНГ БУРЧИДИР

(Бошланиши 1-бетда).

- Ушбу семинарнинг бизнинг туманда ўтказилишида рамзий маъно бор. Туманимиз ҳудудида Республика мусулмонлари диний идорасидан ташқари, Адлия вазирлигидан рўйхатдан ўтган 30 дан зиёд масжид фаолият кўрсатаяпти. Имом Термизий, Тўхтабойвачча, Мирзо Ғолиб, Аҳмаджон қори, Сафарвой ота ва Чимир ота масжидларида кунига 5 мингдан ортиқ мусулмонлар келиб, ўзларининг ибодатларини адо этмоқда, - деди маърузачи сўзини давом эттириб. - Биз туманимизда «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги қонунлар ижросини ўрганиб чиққанимизда маҳаллий ҳокимият раҳбарларининг бепарволиги оқибатида 16 та ибодат қилишга мўлжалланмаган жойларда фуқаролар намоз ўқишлари маълум бўлди. Бу жойлар санитария нормаларига зид масканлар эканлиги ҳам аниқланди. Биз бу борадаги фаолиятимизни бевосита туман ҳокимлиги, маънавият ва маърифат бўлими ҳамда «Нуроний» ва «Маҳалла» жамғармаларининг туман бўлимлари билан ҳамкорликда олиб бормоқдамиз.

Қонун ижроси билан кучли. Қайд этилган қонунбузарликлар юзасидан туман прокуратураси 1997 йил ва шу йилнинг январь ва февраль ойларида 3 та тақдимнома киритди, 9 та фуқарога нисбатан маъмурий жавобгарлик белгиланди.

Семинарда С.Раҳимов тумани ИИБ бошлиғи, милиция полковниги Бахтиёр Ҳакимов туманда халқнинг осойишталигини таъминлаш юзасидан қилинаётган профилактик ишлар ҳақида тўхталиб ўтди. Рўйхатдан ўтмаган айрим масжидлардаги ноқонуний хатти-ҳаракат ҳақидаги видеотасвир йиғилганлар эътиборига ҳавола қилинди. Айрим ёшлар ўзлари билиб-билмай, миллий урф-одатларимизга зид, исломнинг тинчликсевар тамойилларига ҳеч қандай алоқаси бўлмаган, экстремистик йўналишдаги ғоялар йўлларига кириб қолаётганини йиғилганларга фактлар асосида гапириб берди.

Семинарда сўзга чиққан туман прокурорлари вужудга келган вазиятни бартараф этиш юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

- Бизнинг асосий мақсадимиз, - деди Юнусобод тумани прокурори Г.Давлетов. - халқимизнинг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш экан, жамоат ташкилотлари билан яхши алоқа ўрнатишимиз лозим. Ана шундагина биз кўзланган мақсадга эришамиз. Бунинг учун бевосита жойларга чиқиб ишлашимиз керак. Ички ишлар ҳамда миллий хавфсизлик хизмати ходимлари янада масъулиятни чуқурроқ ҳис қилишлари керак, деб ўйлайман.

- Қаердаки, амалдаги қонунлар ишламас экан, у ерда бўшлиқ пайдо бўлади, - деди сўзга чиққан Сирғали туман прокурори О.Матхолиқов. -Агар Наманган вилоятида ҳам «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонунга тўлиқ риоя қилинганида эди, юқорида айтилган нохушликлар бўлмас эди. Намангандаги воқеалар ҳар биримиз учун сабоқ бўлиши керак.

Семинар сўнггида сўз олган шаҳар прокурорининг биринчи ўринбосари Б.Ҳақназаров шундай деди:

- Биз шаҳар прокуратураси раҳбарияти шу йилнинг икки ойи ичида кўплаб маҳаллаларда, ташкилотларда, ўқув юртларида одамлар билан юзма-юз учрашувларда қатнашаяпмиз. Уларнинг ҳар бири Наманган вилоятида рўй берган нохушликлардан қаттиқ ташвишда. Халқимиз тинч-осойишта яшашни чин дилдан истайди. Айниқса, маҳаллаларнинг оқсоқоллари бу борада биз билан ҳамкорликда ишлашга тайёр. Улар бу соҳада катта куч эканлигини унутмаслигимиз лозим.

Минг афсуслар бўлсинки, экстремистик йўналишдаги ваҳобийлик ғояларини тарғиб қилувчи баъзи кимсалар кишиларни тўғри йўлдан оғдиришга ҳаракат қилаяпти. Уларнинг ҳаракатлари динимизга ҳам, давлатимизнинг олиб бораётган одилона сиёсатига ҳам зиддир. Уларнинг экстремист йўналишдаги динни ниқоб қилиб илгари сураётган ғояларига бизнинг жамиятда ўрин йўқ. Халқимизнинг ҳам, қонунларимизнинг ҳам талаби шундай.

Семинарда туман прокурорларига «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонун ижросини таъминлаш юзасидан шаҳар прокуратурасининг топшириқлари берилди.

Ватан юрак каби ягонадир. Унга қилинган хиёнат кечирилмайди. Афсуски, дили нопок айрим юртдошларимиз аллакимларнинг ноғорасига ўйнаб юрт тинчлигига раҳна солмоқчи бўлаяпти. Муқаддас китобларимизда «Ватанни севмоқ иймондандир», дейилган. Иймонидан кечган кимсагина Она - Ватанига хиёнат қилади. Донишмандларимиздан бири айтган: Бу ёруғ оламда бир гуноҳ бор. У ватанга хиёнатдир. Бу гуноҳга қўл урган кимсанинг айбини кечиб бўлмайди.

Зайниддин МАМАДАЛИЕВ.

Прокурор протест келтиради

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ МУҚАДДАС

Ўзбекистон Республикаси қонунларининг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан прокуратура органлари томонидан амалга оширилаётган назорат шуни кўрсатмоқдаки, ҳали ҳам айрим вилоят ва туманлар, шаҳарлар ҳокимлари, хўжалик юритувчи субъектлар, бошқарув идоралари раҳбарлари томонидан ғайриқонуний қарорлар, буйруқлар ва бошқа ҳужжатлар чиқарилиб фуқаролар, тадбиркорлар ва жамоаларнинг қонуний ҳуқуқлари бузилишига йўл қўйилмоқда. 1997 йил давомида қонун устиворлигини таъминлаш борасида прокурорларнинг протестлари билан 8289 та ғайриқонуний ҳужжатлар бекор қилинди. Республика Конституциясининг 100-моддасида қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот ва фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш вазифаси маҳаллий ҳокимият органларига юклатиб қўйилган. Аммо, айрим ҳокимликлар ўзларига юклатилган ушбу вазифани бажармасдан ғайри-қонуний қарорлар чиқарилишга йўл қўймоқдалар.

Биргина ўтган йил давомида ҳокимларнинг 496 та, шу жумладан, вилоят ҳокимларининг 5 та ноқонуний қарорлари прокурорларнинг протестлари билан бекор қилинди.

Жумладан, Сирдарё вилоят ҳокими ўз ваколатидан четга чиқиб, вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармасининг бошлиғи Ж.Шариповни лавозимга тайинлаш ва унга ҳайфсан эълон қилиш тўғрисида ноқонуний қарор чиқарган. Ушбу қарор Республика прокуратурасининг протести билан бекор қилинди.

Сирдарё вилояти Бахт шаҳар ҳокимининг 1997 йил 18 августдаги қарори билан фуқаро Г. Ғофуров, Боёвут туман ҳокимининг 1997 йил 4 октябрдаги қарорига биноан фуқаро У.Уришев деҳқон бозорлари акциядорлик жамиятлари раислари этиб тайинланганлар. Ушбу қарорлар «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг 64, 65-моддалари талабларига хилоф равишда чиқарилиб, акциядорларнинг қонуний ҳуқуқлари поймол қилинишига йўл қўйилганлиги учун прокурорларнинг протестлари асосида бекор қилинган.

Республика вазирликлари, қўмиталари ва бошқа муассаса раҳбарлари томонидан ҳам худди шундай қонунбузишларга йўл қўйилиб, ғайриқонуний қарорлар чиқарилган.

Бундай ҳолатларга қабул қилинган янги қонунларни чуқур ўрганмаслик ҳамда Олий Мажлиснинг қонунларни кучга киритиш тўғрисидаги қарорларидаги вазирликлар, муассасаларнинг норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва янги қонунга мувофиқлаштириш тўғрисидаги топшириқларини бажармаслик сабаб бўлмоқда.

Мисол учун 1996 йил 26 апрелда «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунни амалга киритиш тартиби ҳақидаги Республика Олий Мажлисининг қарорида барча вазирликлар ва идораларнинг ушбу Қонунга зид бўлган норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқиш ва мазкур қонунга мувофиқ ўзгартириш тўғрисидаги топшириғи «Ўзбекбирлашув» раҳбарияти томонидан бажарилмаган ва Низомига тегишли ўзгартиришлар киритилмаган.

Фақатгина Республика прокуратурасининг 1997 йил 3 октябрдаги протестига асосан Низом бандларини юқорида қайд этилган қонунга мувофиқлаштириш масаласи матлубот кооперацияси вакилларининг навбатдаги қурултойи кун тартибига киритилган.

«Баққоллик» Республика акциядорлик бирлашмасининг 1994 йил 10 июнь куни тасдиқланган Низомининг 5. 15-бандида «таъсисчи акциядорлик жамиятларининг бошқарув раислари, уларнинг ўринбосарлари ҳамда бош ҳисобчиларини тасдиқлаш бирлашма бошқарувининг ваколат доирасига киради», деб белгиланган.

Мазкур Низомнинг ушбу банди «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 65-моддаси талабларига хилоф бўлганлиги сабабли Республика прокуратураси протестига асосан бекор қилинди.

Худди шундай, «Ўзбеккино» давлат акциядорлик компанияси низомининг ҳам ноқонуний бандлари протест асосида бекор қилинди.

Ачинарли томони шундаки, юқорида қайд этилган идораларнинг низомлари Республика Адлия вазирлигидан рўйхатдан ўтган бўлиб, мазкур қонунбузарликлар ўз вақтида вазирликнинг мутахассислари томонидан бартараф этилмаган.

Шунингдек, 1997 йил 1 июлдаги Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг «Акциз маркалари билан маркаланмаган тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликларни мусодара қилиш ва сотиш тартиби тўғрисида»ги Низоми, 1997 йил 4 июлда Адлия вазирлигида рўйхатга олинган бўлиб, унинг айрим бандлари Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексининг талабларига зид бўлганлиги туфайли, Республика прокуратурасининг протестига асосан бекор қилинди.

Ёқилғи-мойлаш материалларини сақлаш қоидалари бузилишига йўл қўйилганлиги учун «Ўзхимфарм» очиқ турдаги акциядорлик жамияти раисининг 1996 йил 19 ноябрдаги буйруғи билан В.А.Бузовага Меҳнат Кодексининг 181-моддасида назарда тутилмаган интизомий жазо, қаттиқ ҳайфсан эълон қилинган. Натижада унинг меҳнат ҳуқуқлари бузилган.

Шунингдек, «Ўзагрокимётаъминот» Давлат акциядорлик бирлашмаси раисининг 1997 йил 27 ноябрдаги 59-сонли буйруғи билан Бухоро, Жиззах, Сирдарё ва Сурхондарё вилоятлари «Агрокимётаъминот» бирлашмалари раислари Б.Баҳромов, Э.Шерматов, Т.Сапоров ва И.Латиповларга нисбатан ўз хизмат вазифаларига масъулиятсизлик билан қараганликлари учун Меҳнат Кодексининг 181-моддасига зид равишда қонунда кўрсатилмаган жазо, яъни огоҳлантириш эълон қилинган.

Юқорида кўрсатилган буйруқлар Республика прокуратурасининг протестлари асосида бекор қилиниб, исми шарифлари келтирилган фуқароларнинг меҳнат ҳуқуқлари тикланди.

Шухрат РАҲИМОВ,
Республика прокуратурасининг Умумий назорат бошқармаси катта прокурори.

ТАЪСИСЧИЛАР:

Ўзбекистон Республикаси прокуратураси «Қонун ҳимоясида» журнали

Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти прокуратуралари

БОШ МУҲАРРИР:

Абдухолиқ АБДУРАЗЗОҚОВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Асрор АҲМАДЖОНОВ
Дилшод ИСЛОМОВ
(масъул котиб)
Эркин ЙЎЛДОШЕВ
Мэлс НАИМОВ
Орипжон ХОЛМАТОВ
Лола ШОМУРОТОВА
Бахтиёр НАЗАРОВ
(бош муҳаррир ўринбосари)

Газета андозаси «Ҳуқуқ» газетаси компьютер марказида тайёрланди.

Таҳририятга келган қўлёзмалар муаллифга қайтарилмайди. Муаллифларнинг фикрлари таҳририят фикридан фарқланиши мумкин. Газетадан кўчириб босилганда «Ҳуқуқ»дан олинди, деб кўрсатилиши шарт.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Гоголь кўчаси, 66 - уй.

Телефонлар:
13-363-88, 13-382-34, 77-69-64.

Газета Тошкент вилоят матбуот бошқармаси томонидан №767 рақам билан рўйхатга олинган.

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонасида офсет усулида босилди. Манзили: *Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси - 41.*

Нусхаси 19085
Буюртма Г- 01034
Қоғоз бичими - А-3.
Баҳоси сотувда эркин нархда.

Навбатчи
О.БЕГАЛИЕВ

Мусаҳҳиҳ:
М.ДУСИЯРОВА

1 2 3 4 5 6 7

Муқаддас бурч

ЙИГИТЛИК ҒУРУРИНГИЗ ҚАЙДА ҚОЛДИ?

Ҳарбий кийимлари ярашган хушқомат йигитга ҳар бир ота-она ҳавас билан қарайди. «Менинг ҳам ўғлим шундай йигит бўлса», деб орзу қилади. Ҳозирги даврда йигитнинг ҳарбий хизматни ўтаб келганига нима етсин. «Армия - ҳаёт мактаби» деган гаплар бекорга айтилмаган. Ҳарбий ҳаёт ёшларни келажакка тайёрлайди. Ҳаёт синовларида тоблайди.

Мустақиллик шарофати туфайли ўғлонларимиз энди хизматни ўз Ватанимизда ўташмоқда. Афсуски баъзи йигитларимиз ўз она юртида хизмат қилишдан ҳам бўйин товлашмоқда. Бундай шахсларни йигит дейишга ҳам тилинг бормайди.

Яқинда Республика прокуратураси «Умумий ҳарбий мажбурий ва ҳарбий хизмат» ҳамда «Муқобил хизмат тўғрисида»ги қонунларнинг Тошкент вилоятида қандай бажарилаётганлиги юзасидан текшириш ўтказганида баъзи йигитларнинг ҳарбий хизматдан бўйин товлашаётгани ҳақидаги далилларга дуч келинди. Масалан, 1997 йил кузги чақириқ пайтида 1974 йилда туғилган фуқаро паркентлик А.Рисхибоев 1996 йилнинг кузида комиссия томонидан ҳақиқий ҳарбий хизматга лойиқ, деб топилган. Бироқ, туман мудофаа ишлари бўлими томонидан бир неча марта чақирув қоғози орқали чақирилган бўлсада, А.Рисхибоев қонунни менсимай, ҳарбий хизматдан бўйин товлаб юраверган.

Ватан олдидаги йигитлик бурчини ўташдан бўйин товлаган унинг тенгдоши А.Аҳмедов ҳам бир неча марта чақирув қоғози олган бўлишига қарамай, туман мудофаа ишлари бўйича бўлимига келишни ўзига эп кўрмади. Зангиота туманида яшовчи 1976 йилда туғилган Ф.Абдусатторов 1996 йил 6 декабрь куни туман мудофаа ишлари бўлимига келмагани учун Ўз Р МЖТКнинг 237-моддаси билан жавобгарликка тортилган бўлиши-га қарамасдан, яна 1997 йил баҳорги чақирувга ҳам келмади. Юрагида ғурури бўлмаган бундай йигитлар кимларнинг эркатойи? Аслида, ҳарбий хизматдан бўйин товлаётган эркатой йигитларга ўз вақтида қонуний чора кўрилганида эди, улар қонунни яна бузишга журъат этишмаган бўларди.

Вилоятнинг Паркент туманида ҳарбий хизматга чақирув комиссиясининг ўз ишларига совуққонлиги туфайли 1997 йил баҳорги чақирувда ҳарбий хизматга бир неча йигит кам юборилган. Айрим йигитлар хизматдан бўйин товлаш жиноят эканлигини унутишган кўринади. Ҳатто, буни баъзи ота-оналар ҳам тушуниб етишмаяпти. Хизматга лойиқ йигитлар ўз уйида юрса, мустақил Ватанимиз осойишталигини ким қўриқлайди? Наҳотки, ҳаётнинг аччиқ-чучугини кўрган ота-оналар буни ҳис қилишмаса?!

Яна бир мисол. 1997 йилнинг баҳорги чақирувига Тошкент туманидан бир неча нафар йигит келмаган. Туман мудофаа ишлари бўлими бошлиғи А.Умаров ўша йилнинг 19 июнида қонунни менсимаган «азамат»ларнинг рўйхатини тузган. Аммо, уларни маъмурий жавобгарликка тортиш масаласини қўймасдан туман судига юборган.

Пискент тумани мудофаа ишлари бўлими бошлиғи Д.Нурматов ҳарбий хизматдан бош тортган шахсларни чақирувга жалб қилиш мақсадида уларга нисбатан ҳужжатлар тузиб, ишларни судга юбориш ўрнига Ўз Р МЖТКнинг 235-моддаси 1-қисмига асосан жарима солган. Аслида, чақирувдан бош тортганлар ЎзР МЖТКнинг 237-моддасига асосан маъмурий тартибда жавобгарликка тортилиши лозим эди.

Айрим туманларда «Умумий ҳарбий мажбурий хизмат» ҳамда «Муқобил хизмат тўғрисида»ги қонунлар юзасидан бир қанча нотўғри қарорлар қабул қилинган. Масалан, 1996 йил Олмалиқ шаҳар мудофаа ишлари бўйича бўлими бошлиғи томонидан йўл қўйилган қонунбузарлик аниқланиб, шаҳар прокурорининг протестига асосан қонунсиз қарор бекор қил-инди.

Олмалиқ шаҳар, Пискент, Қибрай тумани прокурорлари томонидан чақирувга келмаган шахслар устидан жиноят ишлари қўзғатилди. Пискентлик 1974 йилда туғилган Б.Мамадалиев 1996 йил 6 декабрда чақирувга келмагани учун 1200 сўм миқдорида жаримага тортилган. Жазодан хулоса чиқармаган бу «азамат» 1997 йилнинг баҳорги чақирувига яна келмайди. Оқибатда унинг устидан жиноят иши қўзғатилиб, иш судга оширилади. Б.Мамадалиевнинг қилмиши суд томонидан муносиб баҳоланди.

Қибрайлик У.Йўлдошхўжаев ва Н.Хўжаназаровга нисбатан ҳам чақирувга келмагани учун жиноят иши қўзғатилди. Олмалиқлик В.Литовченко муқобил хизматни ўташдан бўйин товлагани учун 6 ой муддатга қамоқ жазосига ҳукм қилинди.

Ҳақли савол туғилади. Нима учун айрим ёшлар ҳарбий мажбурий хизматдан бўйин товлашмоқда? Текширишлар шуни кўрсатдики, вилоятнинг айрим туманларида ёшларнинг ҳарбий хизматдан бўйин товлашига жойлардаги мутасадди ташкилотлар раҳбарларининг лоқайдлиги сабаб бўлмоқда. Ўқувчи ёшларни ҳарбий хизматга чақириққа қадар тайёрлашда бир қатор жиддий камчиликлар мавжуд. 1995-1996 ўқув йилида бир қанча ўқувчи ёшларга ҳарбий ўқув машғулотлари ўтилмаган. Вилоятнинг кўпгина мактабларида ҳарбий таълим бўйича дарсликлар, қўлланмалар етарли бўлмаганлиги катта муаммолар туғдирмоқда. Ўрта Чирчиқ, Янгийўл, Зангиота, Тошкент, Қибрай туманларидаги кўпгина мактабларда ўқув моддий базалари талаб даражасида эмас.

Ўрта Чирчиқ туманидаги 25-ўрта мактабда ҳарбий таълим фани ўқитувчиси йўқлиги сабабли дарслар ўтилмасдан қолган. 1996-97 ўқув йилида мактаблар учун бир неча нафар ҳарбий таълим фани ўқитувчиси етишмаган. Эндиликда бу муаммоларни вилоят халқ таълими бошқармаси ҳал қиладиган вақт келди, деб ўйлаймиз.

Она Ватанга хизмат қилиш - азалдан муқаддас бурч саналган. Буни ҳар бир ота-она қалбдан ҳис қилмоғи, фарзандларини она юртга бўлган чексиз меҳр-муҳаббат руҳида тарбиялаши лозим. Ана шундагина юртимизда Ватан қорига ярайдиган фидойи ёшлар кўпаяди.

Бахтиёр ЖЎРАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси прокуратурасининг бўлим прокурори.

Ҳуқуқий тарбия

НИМА ЯХШИ-Ю, ЁМОН?

▲ Прокуратура ходимлари Амир Темур музейида

Президент И.Каримовнинг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданият даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишларини яхшилаш тўғрисида»ги Фармонига таянган ҳолда ҳуқуқий ақлий ва ахлоқий тарбия борасида баъзи бир мулоҳазаларни ўртага ташламоқчимиз.

Замон, ҳар қандай тарбия, жумладан, ҳуқуқий тарбия бобида ҳам ўқитиш фалсафаси, ўқитишнинг дидактик йўриқлари, ўқитишга янгича ёндошув мақомларидан келиб чиқишни шарт қилиб қўймоқда. Аслини олганда, бу тарбияни унумли «ўзлаштириш» омилларидир. Шу ўринда ҳуқуқий тарбияни ўзлаштириш масаласи нима, деган савол туғилади.

Ҳуқуқий тарбия инсоният тарихининг барча онгли бўғинида давр руҳига мос мазмун ва шаклда ифодаланган ва «нима яхши-ю, нима ёмон» деган ўлчов негизида азалдан амалга оширилиб келинган. Бу ислом қомуси Қуръоннинг Нисо сурасининг бешинчи жузъ, 79-оятида шундай баён қилинган: «(Эй инсон), сенга етган ҳар қандай ЯХШИЛИК фақат ОЛЛОҲДАНДИР. Сенга етган ҳар қандай ЁМОНЛИК эса ўзингнинг қилмишингдандир». Авлодлик бурчи мазкур ўгит ҳамда унинг товланишларининг кўз очар кучини сақлаб қолиш ва тарбия жараёнида қўллаш масъулиятини юклайди.

Ўрни келганда айтиш керакки, «нима яхшию, нима ёмон»лиги замирида яширинган тарбия ғоясини мактаб боласи «кундалик дафтар»нинг «Дарсга қатнашиш, хулқи ва тиришқоқлиги» қисмига ҳафта оша рағбатлантириш ёки жазолаш мақсадида синф раҳбари томонидан ёзилувчи «намунали» - «намунасиз» сўзлари орқали доимо ҳис этиб келган. Аммо, у бу икки сўз руҳига сингган аҳлоқ, ижтимоийлик ва ниҳоят, қонунчилик устида фикр юритишга, уларни мулоҳаза қилишга одатланмаган. Шунинг учун ҳуқуқни англаш ҳолатидан анча йироқ турган. Энди, мустақиллик шароитида ҳуқуқий тарбияга давлат даражасида эътибор берилиши «намунали» - «намунасиз» баҳосининг маъносини чуқурлаштириб, уларга жиддий назар солишга даъват этмоқда.

Хўш, пировард мақсади масъулият билан йўғирилган эркинлик туйғусини шакллантиришдан иборат ҳуқуқий тарбия устидаги ишни нечанчи синфдан бошламоқ лозим?

Бунга ҳам жавобни «кундалик дафтар» беради. Унга бошланғич синфдан бошлаб қўйилувчи «намунали» - «намунасиз» баҳоси шу ёшданоқ боланинг ўз хатти-ҳаракати-ю, сўзу аъмоли устидан жавобгарлик масъулиятини оширишга йўналтирилган. Ҳуқуқий тарбияни ҳам мана шу ёшдан бошлаб, ўқувчилик даврининг барча бўғинларини қамраган ҳолда изчил олиб бориш лозим деган хулоса қонуний равишда чиқиб келади. Бундай изчиллик билимдан касб томон, мактаб партасидан меҳнат идорасига қараб кўприк солади.

Ҳуқуқий тарбиянинг «кундалик дафтар» воситасида аҳлоқ тарбияси билан бундай бирликка эришуви бола томонидан уни биринчидан, янгиланаётган жамиятнинг унинг олдига қўяётган яна бир буткул нотаниш талаби тарзида эмас, балки илгаридан ўзига хос равишда берилиб, бошқачароқ шаклда ва кўламда ўзлаштирилиб келинган тарбия эканини тушуниш имконини туғдиради; иккинчидан, бу ҳол комплекс ёндошув билан олиб борилган ўқитиш фалсафасидан иборат яна бир моҳиятнинг тарбия жараёнидаги ҳаракатини таъминлайди, учинчидан, тарбиячилар ва тарбияланувчиларнинг мақсадга етиш йўлидаги ишини осонлаштиради.

Яна бир гап: ҳуқуқий тарбияни амалга оширишда, ҳуқуқий тафаккурни шакллантиришда таянч манбалар бўлган ўқув қўлланмалари, дарсликлар устида айни кунда мутахассислар фаол иш олиб бормоқдалар. Ана шу қўлланма манбалар талабга тўла жавоб бергандагина кўзланган мақсадга эришилади. «Боп»лик муаммоси эса мавзу ва матн ҳамда тил, яъни баён услуби ечимини қамраб олади. Ўқитишнинг дидактик йўриқлари ҳуқуқий тарбияни, энг аввало, тарбияланувчининг ёш-психологик жиҳатини ҳисобга олган ҳолда амалга оширишни тақозо қилади. Булар билимни ҳаёт билан боғлаш учун имкон очади. Мазмунан чуқур, кенг қамровли мавзуларни танлаш ва уларни ихчам ҳажмларда бериш тарбия жараёнига ижодий ёндошувни зарур қилиб қўяди.

«Нима яхшию, нима ёмон» тушунчаси бошланғич синфларда тушунтириш-уқтириш тартибида ўз ифодасини топса, ўрта бўғинда бу баҳс-мунозара шаклини олади, юқори бўғин, яъни 9-11-синфлар ҳамда олий ўқув юртларида илмий-назарий билимлар олдинга чиқиб, сўнг ҳаётий гапларда шарҳини топади. Ўқувчининг ўзига хос руҳий олами, ақлий салоҳияти, фикрлаш қобилиятига таянган мазкур тартиб оммавий равишда ҳуқуқий маданиятни шакллантириш ҳамда ҳуқуқшунос-мутахассисликка лаёқатли, қобилияти бор ёшларни касбга тайёрлаш масаласини ечишда калит хизматини ўтай олади.

Бир мисол: аҳлоқий тушунча ростёлғон, яхшилик-ёмонлик нисбатида бошланғич синфларда миллий одоб анъаналари руҳида уқтирилса, юқори синфларда ҳуқуқий атамалар қамровида амалдаги қонунчилик асосида шарҳланади ва тушунтирилади. Ўрта бўғиндаги болалар буни баҳс-мунозара шаклида ўзлаштираркан, миллий одоб анъаналари билан амалдаги қонунчилик тушунчаларини ўзаро солиштириш ва улар ўртасида яқинликни кўриш имконига эга бўлишади.

«Ҳуқуқ ва жамият» муносабати муаммоси жой, шароит билан боғланганда «бошқарув ва жамоа» масаласига тақалади. Бу ўринда гап умумтаълим мактабларида ҳуқуқшунослик йўналишидаги синфлар негизида ўқитишга янгича ёндошувни англатувчи «ҳуқуқий бошқарув комиссияси»ни тузиш ҳақида бормоқда.

Лекин, ҳуқуқий тарбияни тажрибадан ўтган «тўгарак», яъни «ҳуқуқшунослар» тўгарагини очиш йўли билан амалга ошириш масаласи ҳам кўтарилади.

Тўғри, ҳозирда фанлар бўйича тўгаракларнинг қайта тикланган шакллари ишламоқда. Лекин, илгариги қаричлар бугунги «маданият», тушунчасига, мустақил жамият ўлчовларига ҳар доим ҳам тўғри келавермайди. Бу усулни ҳуқуқий тарбия соҳасига нисбатан қўллаш самарали эмас. Негаки, муайян ўқув предмети бўйича берилган билимни чуқурроқ ўзлаштириш, у ҳақда кўпроқ хабардор қилиш мақсадида ўқувчиларнинг кўнгилли уюшмаси сифатида ишловчи тўгарак: биринчидан, ўқув режаси, дастур ҳамда дарслик воситасида ўқитувчи зиммасига юкланаётган масъулиятни бошқага ағдаришдек салбий ҳолатнинг келиб чиқишига сабаб бўлишини ва иккинчидан, ўқувчилар ўртасида соҳага қизиққан болада «Ҳуқуқшунос бўламан десанг, бор тўгаракка!» деган маънода фанни менсимаслик туйғусини пайдо қилиши мумкинлиги эҳтимолдан ҳоли эмаслигини унутмаслик лозим.

Ҳуқуқий-бошқарув комиссияси - сайлаш орқали ҳуқуқий ишларни мактаб доирасида онгли равишда фаол бошқарувчи назорат органи қиёфасида намоён бўлади. У, дарсда олинган билимни мактаб муҳитида тажрибадан ўтказиш жараёнида машқ қилиш йўли билан амалда қўллаш учун шароит бўлиб, ўз олдига ҳуқуқий моданиятни шакллантириш орқали малака ҳосил қилиш мақсадини қўяди. Ана шундай бошқарув тизимининг ишга тушиши билан ҳар бир тарбияланувчи, дадил айтиш мумкинки, тарбиячи ҳам, қонун устуворлигига таянган, инсонпарварлик принципига асосланган демократик ҳуқуқий давлатда яшаётганини ҳис қилиш ва англаш имконига эга бўлади.

Бу тажриба республикка миқёсида мактаб ўқувчилари ўртасида қонунбузарликнинг олдини олишга салмоқли улуш қўша олади деб иккиланмасдан айтиш мумкин.

Ҳуқуқий ички бошқарув тизимини нафақат биргина мактаб доирасида, балки туман халқ таълими бошқаруви, сўнг шаҳар, вилоят ва ниҳоят, Маориф вазирлиги доирасида мувофиқлаштирув органи мақомида тузиш - маориф соҳасида ҳуқуқий тарбияни амалга оширувчи яхлит тизимни ишлаб чиқиш ҳамда ҳаракатга келтириш омили бўлади.

Манзура АҲМЕДОВА,
педагогика фанлари номзоди.

Одамлар, огоҳ бўлинг!

Сирти силлиқ товламачи

Гулузор Мирзаахмедовани кўрган одам ҳавас қиларди. Негаки, у чиндан ҳам номига яраша гулузордек чиройли эди. Унинг босиклиги, ўзига жуда-жуда ярашиб турган хатти-ҳаракатлари, айниқса, дона-дона қилиб сўзлаши ҳар қандай кишини оҳанграбодек ўзига тортарди.

Асли тожикистонлик, пойтахтимизнинг Акмал Икромов туманида яшаётган бу гўзал аёл чиндан ҳам қўни-қўшниларининггина эмас, маҳалладошларининг, барча таниш-билишларининг эътиборини тортган, ҳавасини келтирган эди.

Жамоатчилик ишончини қозонган Гулузорнинг дўстлари, таниш-билишлари ҳам кундан кунга кўпаяверди. Бу унда ўзига ортиқча бино қўйиш, калондимоғликни келтириб чиқарди. Оқибатда оддий одамлардек, ҳалол меҳнат ҳисобига яшашни ўзига эп кўрмай қўйди. Назарида у бошқаларга нисбатан улуғ, қандайдир илоҳий қудратга эга эди. Бас, шундай экан, ҳаммадан кўра фаровон яшашим, чиройли кийинишим, яхши ейишим керак, деб ўйлади. Аммо, бу мақсадига эришиш учун у ҳалол йўлни танламади. Аксинча, товламачилик, алдоқчилик йўли билан бойимоқчи бўлди...

Кунлардан бирида уни тижоратчи таниши С.Усмонова уйига меҳмонга чақирди. Шунда Гулузор муғомбирлик билан:

- Дугонажон, менга 8000 доллар зарур бўлиб қолувди. Агар иложини топсанг, қарздор қилиб туролмайсанми? - деб бойвачча дугонасининг қўйнига қўл солиб кўрди.

- Вой, дугонажон, нималар деяпсан. Сенга пул керак бўлади-ю, мен йўқ дейманми?

У шундай дея Гулузор сўраган пулни қўш қўллаб олиб чиқиб берди.

Орадан бир неча кун ўтгач, Гулузор яна шу дугонасининг уйига ташриф буюрди.

- Биласанми, дугонажон, бекор юриш жонимга тегди. Мен ҳам сенга шерик бўлиб ишласам, дейман. Агар малол келмаса сотадиган товарларингдан озроқ берсанг. Ўзинг биласан, танишларим кўп. Сотсам ҳам ўзим фойдаланаман, ҳам сенга кўмаклашган бўламан. Ахир, қарз бериб қилган яхшилигингга яраша мен ҳам яхшилик қайтаришим керак-ку. Шундай эмасми?

- Майли, - деди Усмонованинг боши осмонга етиб. - Товарларимни қанча тез сотсам шунча яхши! Пул оборотим тезлашади!

Усмонова шундай дея дугонасига сотиш учун хориждан олиб келган турли хил молларидан роппа-роса 2000 АҚШ доллари қийматидагисини олиб чиқиб берди.

Гулузор товарларни жон деб олди-ю, жуфтакни ростлади. Аммо на қарзга олган пулини, на сотишга олган товарларини қайтаришни хаёлига ҳам келтирмади.

Гулузор қараса, ишлар беш! Қарз сўрасанг, одамлар бераверар экан. «Демак, - деб ўйлади у, - бундан фойдаланиб қолишим керак». У янги режалар хусусида ўйлаб ўтирганди, кутилмаганда эски танишларидан бири К.Маманорова кириб келиб қолди.

- Шу дегин, дугонажон, битта яп-янги қулинг ўргулсин машина олмоқчи эдик. Қанақасидан маслаҳат берасан?

- Менимча, энг зўри «ГАЗ 31029» маркалиси-да! Дарвоқе, агар хоҳласанг ўзим топиб бераман. Бир танишим шу иш билан шуғулланади.

- Жон деб олардим-у, лекин ҳозир унақасига бироз пулимиз етмайди-да!

- Э, шунга ҳам ота гўри қозихонами? Қариндош-уруғлардан бироз қарз кўтара қол. Қарз узилади, хотин ёнга қолади, деб бежиз айтмаганлар, ахир. «Тойчоқ»ни миниб олсаларинг узоқларинг яқин, мушкулларинг осон бўлади. Ўшанда пул топиш ҳам чўт бўлмай қолади.

- Тўғри айтасан!

К.Маманорова пул йиғишга тушди. Жамғармасини бир миллион сўмга етказгач, келтириб Гулузорга тутқазди.

Шундай қилиб, Гулузорнинг ҳамёни яна бир «лимон»га кўпайди. Шунда у ўзига ўзи: «Эҳ, одамлар, мунча содда бўлмасангиз. Мен шунча пулни ҳамёнимга солгач, уни тағин қайта чиқариб бировга берармидим», деб қўйди.

Шу пайт қўнғироқ жиринглаб қолди. Мирзаахмедова бориб эшикни очса, қаршисида янги кўчиб келган қўшниси Рўзимова турипти. Икки қўшни ичкарига кириб, роса отамлашишди. Гап орасида меҳмон:

- Дугонажон, янги квартира олганимни собиқ эрим билиб қолса унга мулкий даъво қилмасмикин? - деб қолди.

Бу гап дуч келган одамни лақиллатиб, бир нарса ундираман, деб турувчи Гулузорга мойдек ёқди.

- Бу бор гап! Қўшнижон!

- Хўш, унда нима қил дейсиз?

- Бунинг йўли осон. Янги «дом»ингни менинг номимга расмийлаштириб қўясан. Шу билан гап тамом-вассалом. Мулкий даъво қиламан, деган эринг чўчвагани хом санаб қолаверади! Бироқ, уй сеники, хоҳлаган пайтингда номингга қайтариб ўтказиб олаверасан.

Меҳмон дастлаб бу қалтис ишдан чўчиса ҳам кейин ишонди. Аниқроғи, Мирзаахмедова уни лаққа туширди. У уйини ўз ихтиёри билан унинг номига ўтказиб берди.

Оқиб келаётган долларлар, кўзни қамаштирувчи товарлар, миллион сўм ва квартира Гулузорни баттар қутиртирди. Энди у танлаган товламачилик йўлидан янада дадиллик билан юришга аҳд қилди. Қинғир ишларига, ҳатто ўз акаси Ғофур Машариповни ҳам аралаштирди.

- Акажон, - деди у, - уйимдаги мебелларим кўзимга хунук кўриниб кетаяпти. Шуларни сотиб, янги - замонавийсини олмоқчиман!

- Нима бало, мулла-жирингларинг шунчалик кўпайиб кетаяптими, буларни менсимай қолибдилар?!

- Ҳа, энди бор-да! Насибага яраша тушиб турибди.

- Майли, - деди акаси синглисининг дадил айтган гапларининг ростлигига ишонч ҳосил қилгач. - Бирор харидор топсам айтарман!

Шу орада Гулузорнинг уйига янги кўчиб келган қўшниси Н.Рўзимова кириб келиб қолди. Шунда Гулузор:

- Қўшни, мана шуни сотмоқчиман, мабодо керак бўлса сиз ола қолинг, бегонага кетмасин. Ҳар ҳолда янги уйга кўчдингиз, - деди хонага ҳусн бағишлаб турган «стенка»ни кўрсатиб.

- Қани эди, ҳозироқ олардим-у, пулим йўқ-да!... Дарвоқе, эски уйимдаги қўшним Крилов мендан 1140 доллар қарздор. Шуни қайтарса кейин оларман.

- Оббо, қўшнижоней, қарз унса кейин оларман, деб шунча ташвиш чекиб ўтирибсизми? Агар мебелим сизга ёққан бўлса, бугуноқ олиб кетаверинг. Криловдан пулингизни ўзимиз ундириб олаверамиз. Бу ишни акам қойилмақом қилиб бажаради. Сиз уларни таништириб, бор гапни айтиб қўйсангиз бас, у ёғини ўзимиз тўғрилаймиз!

Насия пулдан нақд мебелни афзал кўрган қўшни Гулузорнинг «уйига қўшиб мебелимни ҳам бир куни ўзим яна қайтариб оламан», деган мақсадини тушунмай унинг таклифига жон, деб рози бўлди. Шундай қилиб, Рўзимова Гулузорнинг акаси билан С.Криловни таништириб, 1140 АҚШ долларини унга бериш кераклигини уқтирди. Аммо товламачи ўз мақсадига эришгач, мебелни бошқа бировга сотиб юборди. Рўзимова эса бош чангаллаб қолаверди.

Бу «операция»нинг ҳам силлиқ кўчгани Гулузорни янгидан-янги қинғирликларга руҳлантириб юборди. У ёки бу юмушини битказолмай юрган одамга дуч келса бўлди, унинг ишини бир зумда қойилмақом қилиб бажариб ташлашга сўз бераверди. Кунларнинг бирида Гулузорнинг бу «маҳорати»ни эшитган Н.Бортникова унинг ҳузурига бош эгиб келди:

- Исроилга кетмоқчиман. Аммо бунинг учун туғилиш гувоҳномамдаги миллатимни яҳудий, деб ўзгартиришим керак. Унинг ҳеч иложини тополмаяпман?

- Шу холосми? - деди Гулузор бамайлихотир. - Қаловини топсанг қор ҳам ёнади, дейдилар.

- Хўш, ўша қалов қанча бўлади? - деб сўради Бортникова унинг шаъмасини дарҳол тушуниб.

- Атиги минг доллар!

- Бўпти, мен рози, - деди у бунақа иложи йўқ ишни битирадиган «ишбилармон» топганидан боши осмонга етиб. - Мана беш юз доллар! Қолганини келтириб бераман.

Бортникова қолган беш юз долларни ҳам гувоҳномасига қўшиб келтириб берди. Аммо, унга ҳам на шунча пулини, на ҳужжатини қайтариб олиш насиб қилмади.

Гулузорнинг текинтомоқликка ўрганиб қолган нафси кундан-кунга ҳакалак отаверди. У бу йўлда дуч келган одамни алдаб, чув туширишга ўрганиб ҳам қолди. Қараса, Б.Власов деган якка қариянинг туппа-тузук уйи бор.

- Шарти кетиб, парти қолган бу қарияга уйнинг нима кераги бор. Бугун-эрта ўлиб-нетиб қолса, уйи ҳам бировларга қолиб кетади. Агар иложини топсам унинг уйи ҳам менга қоларди, - деб ўйлади. Мирзаахмедова илондек товланиб, силлиққина унинг қалбига йўл топиб, ишончини қозонди.

- Мен, отагинам, сизни то сўнгги кунингизгача парвариш қиламан. Едириб-ичираман, кийинтираман, эвазига уйингизни менга қолдириш ҳақида ишончнома ёзиб берсангиз бўлди!

- Майли, - деди Власов, - ўлганимдан кейин уйим барибир бировларга қолиб кетади.

Власов Гулузорнинг таклифига биноан унинг эрига уйининг олди-сотдисига ҳуқуқ берувчи ишончномани ёзиб берди...

Гулузор эса бу имкониятдан фойдаланиб, уйни ўз номига ўтказиб олди. Иши битиб, эшаги лойдан ўтгач, Власовни ортиқча «юк» дея, уни қариялар уйига бориб яшашга мажбур қила бошлади. Бироқ у, бу қабиҳ ниятига ета олмади. Негаки, қайтар дунёда унинг жирканч қилмишларига яраша жазолар қайтадиган фурсат етиб келган эди. Власовни «қариялар уйига жўнатаман», деган Гулузор Мирзаахмедованинг ўзи «қариб» келадиган жойга жўнатилди.

- Ҳалол ишлаб, ҳалол яшаш учун барча имкониятларга эга бу аёлнинг тўрт мучаси соғ, бировга қаллиғ-у, яхшигина уй бекаси бўлиш учун кўрк-чиройи жойида, тили-забони ширали ва ўткир, ҳар қандай кишининг ҳам бир қарашда эътиборини тортадиган, ишончини қозона оладиган ажиб хислатлари бор эди. Шундай бўлгач, унга нима етишмасди?

Инсоф! Шунинг учун ҳам у ўзидаги мавжуд фазилатлардан эзгулик учун фойдаланмади, одамларнинг ўзига бўлган ҳурмат-эътибори ва ишончини суиистеъмол қилди. Алдоқчилик, фирибгарлик, товламачилик йўлини танлаб, охир-оқибат юзи шувут бўлди. Энг ёмони - эл-юрт назаридан қолди. Шугина эмас, 13 йил озодликдан маҳрум бўлгани етмагандек, у суднинг қарорига мувофиқ, етказган зарарлари ҳисобидан Ф.Усмоновага 622000 минг сўм, К.Маманоровага 1000000 сўм, Д.Рўзимовага 70988 сўм, Н.Бортниковага 62200 сўм тўлаши ҳам керак. Буни халқимиз ибораси билан айтганда, емоқнинг қусмоғи бор, - дейдилар. Шундай эмасми азизлар?

Худойқул ТУРДИБОЕВ,
Тошкент шаҳар прокуратураси бўлим бошлиғининг ўринбосари, 1-даражали юрист.
Мурод КАЛОНХОН.

Мулк ҳуқуқи даҳлсиз

Ўз уйинг, ўлан тўшагинг, аммо...

Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан давлат тасарруфидаги тармоқлар, корхоналар, жумладан, уй-жой мулкларини хусусийлаштириш борасида қонунлар қабул қилинди ва қатор тадбирлар кўрилди. Бу тадбирларнинг бариси - мамлакатимизда бозор муносабатларини шакллантириш, инсонларда янгича ҳуқуқий тафаккурни юксалтириш, мулкка эгалик қилиш ҳуқуқини таъминлаш мақсадини кўзлайди.

Аммо... Давлатимиз томонидан берилаётган имкониятлардан ҳамиша ҳам тўғри фойдаланаяпмизми? Яхши ниятлар билан қабул қилинаётган қонунларни ҳаётга тадбиқ этишда қонунга амал қилаяпмизми? Ана шулар хусусида ўйлар экансан, беихтиёр «уй бозори»да олди-сотди билан шуғулланиб юрганлар кўз олдингизга келади.

Уй бозори одамлар билан гавжум. Бу ердаги манзара биринчи марта қатнашаётган кишига бироз қизиқ туюлади.

- Айтинг, нима хизмат? Ижарага турмоқчимисиз? Уй олмоқчимисиз ёки алмаштирмоқчимисиз? Қайси тумандан бўлсин. Дарров ҳал қиламиз.

- Ҳазиллашмаяпсизми йигит? Шаҳардаги ҳамма уйлар сизнинг қўлингиздами дейман.

- Э, ака ҳазилга ўрин борми. «Соққа»сини берсангиз, тегишли идора одамлари билан тил топишсангиз, битмайдиган иш борми?

- Шу ишларни тўғрилигича-қонуний йўл билан ҳал қилиб бўлмайдими?

- Унда бу ерда нима қилиб юрибсиз?...

Ҳаётда ҳамма нарса қўлидан келадиган, ишнинг кўзини биладиган одамлардек фикр юритаётган йигитнинг гаплари иккинчи суҳбатдошига жуда таъсир қилди. Кўриниб турибдики, бу бир қонунбузар ёки фирибгар. Лекин бу тоифа кишилар уй олди-сотди ишларини фақат қонунсиз йўллар билан қилиш мумкин, деган хаёлга боришларининг боиси нима? Уларга бу ишларда «кимлар» изн беради?... Ушбу саволлар кишини мулоҳазага чорлайди.

Тошкент шаҳар Юнусобод тумани аҳолиси сони кун сайин ортиб бормоқда. Туман кўрки - янги турар жой бинолари қурилиши, янада ободонлаштирилиши эвазига чирой очмоқда. Иқлим жиҳатидан тоза, тобора марказлашиб бораётган мазкур тумандан уй сотиб олиш орзусида юрганлар жуда кўп, албатта.

Яқинда туманда Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 7 май кунидаги «Давлат уй-жой фондларини хусусийлаштириш тўғрисида»ги Қонуни ижроси юзасидан Тошкент шаҳар прокуратурасининг умумий назорат тартибидаги текширищи ўтказилди. Ушбу текширишлар натижасида бир қатор қонунбузарликка йўл қўйилгани аниқланди. Жумладан, Юнусобод тумани 7-мавзе, 11-уй, 40-хонадонда истиқомат қилувчи Александр Ларкинга тегишли хонадон давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш бўлими томонидан юқоридаги манзилда яшамайдиган ва рўйхатда турмайдиган фуқаро Бахтиёр Тожаҳметов номига хусусийлаштирилиб берилган. 4-ижара корхонаси раҳбари Р.Т.Пўз мансаб ваколатидан фойдаланиб, А.Ларкинга тегишли бўлган уйни Б.Тожаҳметовнинг ўз номига хусусийлаштириш ҳақидаги аризасига кўра, Б. Тожаҳметов 7-11-40-хонадонда туради ва хонадон бўйича ижара корхонаси олдида қарзлари йўқ, деб тасдиқлаб беради. Бунинг натижасида А.Ларкинга тегишли хонадон Б.Тожаҳметов номига ноқонуний равишда хусусийлаштирилган.

Бундан ташқари, фуқаро Насиба Тожаҳметова А.Ларкиннинг номидан «Россияга кетаётганим сабабли мени рўйхатдан ўчиришингизни сўрайман» мазмунида қалбаки ариза ёзиб, уни хонадон рўйхатидан чиқариб юборади.

Ушбу аниқланган қонунбузарлик ҳолатлари юзасидан шаҳар прокуратураси томонидан жиноят иши қўзғатилди. Ўзбекистон Республикаси фуқароси А.Ларкиннинг поймол бўлган уй-жой ҳуқуқлари тикланди. Ҳозир у ўз уйига рўйхатга ўтказилди.

Юнусобод тумани ҳокимиятида фуқароларнинг уй-жойлари бузилиши натижасида уларни янги турар-жой билан таъминлаш борасида ҳам қўпол қонунбузарликка йўл қўйилган. Масалан, фуқаро Н.Тожаҳметова 1992 йил 29 ноябрда Р-2-8905 сонли олди-сотди шартномаси асосида Каблукова кўчасидаги 23-хонадонни Анастасия Ковилинадан сотиб олади ва ушбу манзилгоҳда рўйхатдан ўтади. 1994 йил шаҳар ҳокимиятининг 231-сонли фармойишига кўра, юқоридаги манзилгоҳдаги уй-жойларнинг бузилиши натижасида бошқа хонадонлардан берилиши белгиланган рўйхат тасдиқланганлигига қарамасдан, ўз уйини сотиб юборган А.Кавилинанинг 3-хонали уйи ҳам асоссиз равишда дили нопок Тожаҳметов қўлига ўтиб кетади. Ушбу хонадон берилишида Юнусобод тумани квартираларини ҳисобга олиш бўлими бошлиғи қонун бузилишига йўл қўйган. Шунингдек, шаҳар прокуратураси олиб борган текширув жараёнида Юнусобод тумани ҳокимияти умумий бўлими ва архив хизмати фаолияти, яъни ҳужжатларни қабул қилиш ва уларни сақлаш қоидалари қонун талаби даражасида эмаслиги маълум бўлди. Жумладан, текширув жараёнида прокуратура томонидан сўралган баъзи ҳужжатларнинг асл нусхаларининг ўз ўрнида йўқлиги, уларнинг ўрнида бирон-бир масъул шахс томонидан тасдиқланмаган иккинчи нусхалари мавжудлиги аниқланди.

Халқда «Ўз уйинг, ўлан тўшагинг» деган мақол бор. Ушбу иборанинг мағзини чақсак, ҳар қандай кошона қасрда ҳаёт кечирма, агар у ўзганики бўлса, кишига бир кулбачалик завқ бағишламайди. Шундан-да, инсон аввало, ўз бошпанаси бўлишини истайди. Ўз уйига эга бўлишлик ва унда бахтли яшашлик эса ҳалолликни, инсоф ва адолатни тақозо этади. Зеро, ҳалол меҳнат ва пок ниятлар билан қурилган иморат, ёхуд сотиб олинган уй хотиржам турмуш гаровидир. Қинғир ишнинг қийиғи қирқ йилда ҳам чиқади, деб беҳуда айтишмаган. Ўзганинг мулкига зўравонларча кўз олайтириб, нопок йўллар билан ўзлаштириб олинган уй-жой ҳеч қачон инсонга ватан бўлолмайди. Таъбир жоиз бўлса, жамиятимизда одил қонунлар бор экан, уларга ҳурмат билан ёндошиш, ҳуқуқий маданиятли бўлиш ҳар бир ўзбекистонлик учун зийнатдир.

А.ҒОФУРОВ,
Умумий назорат бўлими прокурори, 1-даражали юрист.
М.ҚУРБОННИЁЗОВА,
журналист.

«Ҳуқуқ» таништиради: Бектемир туман прокуратураси

АДОЛАТ — ЭНГ ЮКСАК ТУЙҒУ

Мамлакатимизнинг мустаҳкамлиги, қудратлилиги, эл-юртимиз осойишталиги, хавфсизлиги қонунларимизнинг устиворлигига боғлиқ. Юртбошимиз таъкидлаганларидек, ҳуқуқий давлатнинг қуроли ҳам, ...ояси ҳам, кўзи ҳам, сўзи ҳам қонундир. Ана шу сўзларни дастуриламал қилиб олган Бектемир туман прокуратураси, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан ҳамкорликда, меҳнат жамоалари ва ўз-ўзини бошқарув органлари кўмагига таянган ҳолда қонунчиликни мустаҳкамлаш, жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасида кўпгина ишларни амалга ошираяпти. Асосий эътиборни муқаддам судланганлар, спиртли ичимликларга ружу қўйганлар, ҳеч қаерда ишламайдиган, енгил табиат аёлларни аниқлаш ва улар томонидан қонунбузарлик ҳолатлари содир этилишининг олдини олишга қаратилди. Аммо, шунга қарамасдан, 1997 йил туман прокуратурасида аввалги йилга нисбатан бир мунча кўп жиноят қайд ...инган. Туман прокуратураси ички ...шлар бўлими билан ҳамкорликда жиноятчиликнинг туб сабабларини таҳлил қилиб, тегишли тадбирлар ишлаб чиқди. Жиноятнинг ўғирлик, қотиллик ва безорилик каби турлари одамлар гавжум бўлган мавзе ва бозорларда содир бўлиши аниқланди. Туман ҳудудидаги биргина «Қўйлиқ ота» деҳқон бозорида 77 та жиноят содир этилган. Шуларнинг 14 таси талончилик, 60 таси ўғирлик, 8 таси безорилик жиноятларидир. Бу бозорда бундан ташқари 4 та автоуловнинг олиб қочилганлиги қайд қилинган. Изчиллик билан амалга оширилаётган тезкор тадбирлар, жиноятларнинг «иссиқ из»ларини ўз вақтида ўрганиш, суриштирув ишларини пухта ва аниқ амалга ошириш, жиноятчиликнинг илдизига зарба беришга олиб келмоқда.

Афсуски, прокуратурамиз ИИБ, ҳокимият, маҳалла қўмиталари ҳ...а «Камолот» жамғармаси ту...ан бўлими билан кўпгина ишлар...и амалга оширишига қарамай, ёшлар ўртасида жиноят содир қилиш кўпайди. Бунинг асосий сабабчилари ўз фарзандлари тақдирига лоқайд ота-оналардир. Чунки, улар фарзандларининг мактабга ўз вақтида боришларини, ҳатто кун бўйи кимлар билан нима ишлар қилиб юришидан бутунлай бехабардирлар. Қачонки, фарзандлари бирон жиноятни содир қилиб, милиция бўлимига тушганидан сўнггина воқеадан хабар топишади. Масалан, Ф. Умирзоқов билан О. Раҳматбоевларнинг қилмишини айтишга ҳам тилинг бормайди. Икки дўст 1997 йилнинг 13 ноябрь куни вояга етмаган бир қизни қўрқитиб, номусига теккан. Ўйлаб қоласан киши, бу йигитчаларда бундай ваҳшийликлар қандай пайдо бўлди? Бунинг учун ким айбдор? Халқимиз, олманинг тагига олма, беҳининг тагига беҳи тушади, деб бекорга айтишмайди. Ахлоқли оилада тарбия топган фарзандлар ҳеч қачон бундай жиноятга қўл урмайди. Бу ўсмирларнинг ота-оналари лоқайд бўлмаганида эди, бундай жиноят содир бўлмас эди. Энг қизиғи, бу икки оғайни салкам бир ойдан ортиқ вақт мактабга бормай, ҳар куни кўча-кўйда санғиб юришган. Уларнинг бундай хатти-ҳаракатлари ҳатто мактаб маъмуриятини ҳам ташвишга солмаган.

Туман прокуратураси назорат йўналиши бўйича мутахассисларни жалб қилган ҳолда бир қатор корхона ва ташкилотларда текширишлар ўтказиб, прокурорлик таъсир чораларини қўллади. 82 та ўтказилган текширувлардан сўнг ғайриқонуний қарорлар ва буйруқлар устидан 39 та эътирознома, 176 та огоҳнома, 89 та ам-рнома, қонунбузарликни келтириб чиқарувчи сабабларни бартараф этиш ҳақида 47 та тақдимнома киритилди.

Халқ хўжалигида ўзаро ҳисоб-китоб тизимини такомиллаштириш, экспорт-импорт операциялари, банк ва кредит муносабатларини тартибга солишга қаратилган қонунлар ижроси бўйича ҳам бир қатор текширишлар ўтказилди. Натижада бу соҳадаги қонунбузарликлар юзасидан 6 та жиноят иши қўзғатилди. Тадбиркорлик фаолиятининг қандай йўлга қўйилгани юзасидан ўтказилган 5 та текширувдан

Мелис МАННОНОВ, туман прокурори, адлия катта маслаҳатчиси.

сўнг 4 та жиноят иши очилди.

Туман ҳудудидаги 3-ПМК да текширув ўтказилганида корхона раҳбари Д.Бабаян хизмат вазифасига совуққонлик билан муносабатда бўлгани аниқланди. Бундай совуққонлик оқибатида давлатга 13534 сўм зарар етказилган. Энди у, ўз қилмиши учун судда жавоб беради. Яна бир мисол. Туманимиздаги «Зафар» хусусий фирмаси яхна ичимликлар учун «Бектемир ёшлари» фирмасига 500 минг сўм пул ўтказган. Аммо, фуқаро Носиров эса ишонч қоғози билан маҳсулот учун ўтказилган пулларни ноқонуний йўллар билан ўзлаштирган.

«Ишбилармон». Носировга нисбатан туман прокуратураси Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 167-моддаси 4-қисми билан жиноят иши қўзғатди ва ўзлаштирилган пуллар ундириб олинди.

Кейинги пайтларда айрим корхоналар иқтисодий жиҳатдан оғир аҳволга тушиб қолмоқда. Бунинг сабаблари уларда дебиторлик ва кредиторлик қарзларининг ошиб кетишидир. Бунга ташкилотларнинг лоқайд раҳбарлари айбдордирлар. Халқ хўжалигида ўзаро ҳисоб-китоб бўйича ўтказилган текширишда бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

«Нерудник» акционерлик жамияти раҳбари А.Пўлатов ва бош ҳисобчи А.Ҳайтматовлар хизмат ҳақи учун қонунда белгиланган 15 фоизлик ҳақни олдиндан корхона ҳисобига ўтказиб олмай, айрим ташкилотларга 163 миллион сўмлик хизмат кўрсатган. Энг ачинарли томони, улар хизмат ҳақлари ва қарзларни ундириб олиш учун ҳаракат ҳам қилмаган. Оқибатда лоқайдликка йўл қўйган икки раҳбарнинг ишлари судда кўрилди.

1997 йил тарихга инсон манфаатлари йили сифатида муҳрланди. Бу борада ҳам туманимиз аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш, саломатлиги ва хавфсизлигини сақлаш борасида ҳам юртбошимизнинг фармонлари ижроси юзасидан прокурорлик назорати олиб борилди.

Соғлиқни сақлашга қаратилган қонунлар ижроси бўйича иккита текшириш ўтказилди. Бу соҳадаги мавжуд камчиликлар ва қонун бузилиши ҳолатларига барҳам бериш учун прокурорлик таъсир чоралари кўрилди. Энг асосийси, туманимизда одамларимизнинг соғлигини сақлаш, яхшилаш юзасидан зарур чора-тадбирлар амалга оширилди.

Шўролар даврида айрим одамлар прокуратура тизимини жазоловчи, қамоққа маҳкум қилувчи идора, деб биларди. Энди эса бизга одамлар ўз дарди ва муаммолари билан келмоқда. Туман прокуратурасининг ҳар бир ходими ёрдам сўраб келган фуқароларнинг арзларини эшитиб, қонуний ҳал қилишда ёрдам бераяпти. Туман прокуратурасига келиб тушган 59 та ариза ва шикоят қонуний муддатларда кўриб чиқилди. 122 нафар фуқаро туман прокуратурасида қабул қилинди ва уларга ёрдам кўрсатилди.

Фуқароларнинг ўзлигини англаши, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя этишда сўзсиз ҳуқуқий билимлар асқотади. Ўз ҳақ-ҳуқуқла-рини билмаган фуқаро қанотсиз самолётга ўхшайди. Ҳаётда ўз ўрнини топа олмайди. Жамиятда юз бераётган бирон янгиликни қўллаб-қувватлай олмайди. Менинг назаримда, қабул қилинаётган янги қонунларни нафақат маълум доирадаги мутахассислар, ҳуқуқшу-нослар ёки ишбилармонлар билиши балки халқнинг, яъни кўпчилик-нинг эътиборида бўлиши ҳам шарт. Бу давр талаби.

Шундай экан, қонунни ҳурмат қила билган фуқаро адолат этагидан тутади. Бунинг учун одамлар ҳуқуқий маданиятни юксак билиши, янги қонунлардан бохабар бўлишлари керак. Бу борада туманимиз аҳолисининг ҳуқуқий маданиятини ошириш борасида кўплаб ишлар қилинмоқда. Меҳнат жамоалари, маҳалла ва ўқув юртларида 330 та ҳуқуқий мавзуларда лекция ва давра суҳбат-лари уюштирилди.

Халқимизнинг тинчлигини сақлаш, қонун устиворлигини таъминлаш прокуратурамиз фаолиятининг бош йўналишидир.

Оила йилида ҳам олдимизга қўйилган барча вазифаларни бажариш учун бизда куч ҳам, имконият ҳам етарли.

Ўсмир ва қонун

ЙЎЛ БОШИДА АДАШГАНЛАР

Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан кейин қабул қилинган дастлабки қонунлардан бири «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун бўлди. Бу қонун келажагимиз бўлган ёшларга давлатимиз томонидан кўрсатилаётган катта эътибордир. Афсуски, ҳамма жойларда ёшларнинг илм олишлари ва бўш вақтларини мазмунли ўтказишга эътибор берилаяпти, деб бўлмайди. Оқибатда назоратдан четда қолган айрим вояга етмаган ёшлар мактабда билим олиш ўрнига жиноят кўчасига кириб қолмоқда. Нима учун бундай нохушликлар содир бўлмоқда? Бунинг олдини олиш мумкинми? Мухбиримиз пойтахтимизнинг Бектемир тумани прокурор ўринбосари, 1-даражали юрист Ғайбулла Султонов билан ана шу муаммолар хусусида суҳбатлашди.

- Ғайбулла ака, кейинги вақтларда туманда ҳам вояга етмаган ёшлар ўртасида жиноятчилик содир қилиш ҳоллари бўлиб турибди. Бунинг сабаби нимада?

- Болаларингизга яхшиликни сингдириб ўстиринг, унга бахтни фақатгина шу беради, деган донишмандларимиздан бири. Биз ҳар биримиз бугунги ўтиш даврида болаларимизнинг мурғак қалбига яхшилик уруғини сингдираяпмизми? Уларни тўғри тарбиялай олаяпмизми? Ана шулар ҳақида ўйлашимиз шарт. Афсуски, ҳамма ота-оналар ҳам ўз фарзандининг тарбиясига алоҳида эътибор бераяпти, деб айтолмайман. Болаларнинг мактабга боришини, қолаверса, у кун бўйи нима ишлар билан машғул бўлишини билмайдиган лоқайд ота-оналар ҳам бор. Ана шундай лоқайдлик туфайли айрим ёшлар жиноятнинг турли кўчаларига бош суқмоқда. Она сути оғзидан кетмаган айрим ёшлар ўғирлик, безорилик, ҳатто қотиллик жиноятларига қўл урмоқда. Масалан, вояга етмаган Ҳаёт Музаффаров ўз тенгдоши Андрей Смирнов билан туманимизнинг Бинокор кўчасидаги дўконлардан бирига ўғирликка киришади. У ердан турли озиқ-овқат маҳсулотларини ўмариб кетишади. Ички ишлар ходимларининг саъй-ҳаракатлари билан «икки ўртоқ» ушланди. Энг ачинарлиси, бу ёшларнинг кун бўйи нима ишлар билан машғул бўлишини уларнинг ота-оналари билишмаган.

- Халқимизда қуш уясида кўрганини қилади, деган мақол бор. Тартибли, тарбияли оиладан ҳеч қачон нопок инсон чиқмайди.

- Тўғри, тарбия, тартиб ва интизомнинг энг зўр мактаби - оила. Инсон аввало, оилада тарбияланади. Сўнг ақлини танигач, катта жамиятга қўшилади. Ана шунда айрим ўсмирлар ўзлари билмаган ҳолда жамиятдаги нопок кимсалар билан ош-қатиқ бўлиб қолади. Қарабсизки, кечагина сипо юрган ёш йигит ёки қиз бирорта жиноят тўдасига қўшилиб, тўғри йўлдан озади. Уларнинг қинғир йўлларга киришида энг аввало, ота-онаси айбдор деб ҳисоблайман.

Бозор иқтисодиёти шароити, деб айрим ота-оналар вояга етмаган фарзандларини пул топиб келишга ундамоқдалар. Аслида мактаб ёшидаги ўғил-қизлар биринчи навбатда илм олишлари керак-ку. Афсуски, уларнинг тақдири билан на мактаб, на ёшлар ташкилотлари қизиқишади. Оқибатда баъзи болалар пул топиш дардида ҳатто кўз кўриб, қулоқ эшитмаган жиноятларни содир қилишади. Масалан, 1997 йил 11 июнь куни туманимизнинг А.Минин кўчасининг 60-уйидан ваҳшийларча ўлдирилган, вояга етмаган Шаҳбоз Ҳамдамовнинг жасади топилди. Туман ички ишлар бўлимининг жиноят қидирув бўлими ва прокуратура ходимларининг бедор ўтказган кунлари туфайли сирли жиноят очилди.

Қотил вояга етмаган 15 ёшли Илғор Дадабоев эканлиги аниқланди. У ўз ўртоғи Шаҳбоз билан «Қўйлиқ ота» бозорида юк ташувчи бўлиб ишлашган. Шабҳознинг эса от-араваси бўлган. Тунда Илғор келиб Шаҳбозни ухлаб ётган жойида болта билан жароҳатлайди. Жон ҳолатда уйидан қочиб чиққан Шаҳбознинг ялиниб-ёлворишига қарамай, Илғор уни ҳовлида болта билан чопиб ўлдиради. Унинг от билан аравасини Тошкент вилоятидаги бозорларнинг бирига олиб бориб, 28 минг сўмга сотиб юборади ва «Отчопар» бозоридан ўзи учун кроссовка ва жинси шим сотиб олади. Сўнг эса поездга ўтириб Москва шаҳрига жўнаб кетади.

Биз ушбу жиноятни чуқур таҳлил қилганимизда шу нарса маълум бўлдики, бу мудҳиш воқеа содир бўлгунга қадар вояга етмаган икки ёшнинг тақдири билан ҳеч ким қизиқмаган, ҳатто уларнинг ота-оналари ҳам. Шаҳбоз Ҳамдамов Юнусобод массивида яшаб-келган. Унинг ота-онаси тирикчилик учун ўғлига от ва арава олиб берган. Ўғли ҳафталаб уйига бормай, бозорда пул топиш билан шуғулланган. Оқибатда...

Илғор Дадабоевнинг эса мактабга бормай қўйганига ҳам анча бўлган. Унинг тақдири, юриш-туриши ҳам ҳеч кимни қизиқтирмаган. У қотиллик қилиб, одам ўлдирганидан сўнг ота-онаси кўз ёш қилиб ўғлининг гуноҳидан кечишимизни сўраб келди.

- Вояга етмаганлар ўртасидаги бундай жиноятларнинг олдини олиш учун нималар қилиш керак?

- Оила, мактаб, маҳалла тарбия соҳасидаги ҳамкорликни кучайтирмаса ишда силжиш бўлиши мушкул. Жиноятчиликнинг олдини олиш борасида туманимиз прокуратураси ходимлари кўпгина ишларни амалга ошираяптилар. Мактаблар ва маҳалла қўмиталарига чиқиб, ҳуқуқий мавзуларда суҳбатлар уюштираяпмиз. Бу суҳбатларда биз, асосий эътиборни оиладаги тарбияга қаратаяпмиз. Зеро, ота-она ўз фарзандининг тарбиясига, юриш-туришига баб-баравар жавобгардир. Ҳар бир ота-она ўз зиммасидаги бу масъулиятини чуқур англашлари зарур.

▲Суд жараёнида давлат айбловчисининг иштироки адолатли ҳукм чиқарилишида муҳим аҳамият касб этади.

Р.ШАРИПОВ олган суратлар.

Саҳифани Зайниддин МАМАДАЛИЕВ тайёрлади.

Ҳар кимки ёмон бўлса...

БОШИ БЕРК КЎЧА

(ёки муродига етолмай қолган она армони)

Балиқчи тумани Қияли маҳалласида яшовчи Суйдихон ая Умарова қизи Зулфияхон фарзандлик бўлганида қанчалик севинган эди. Ўзининг уч қизи бўлиб, ўғилга зор ўтди. Зулфияга тўнғич ўғлига яхши ният билан Мурoджон деб исм қўйишни маслаҳат берди.

Муроднинг бўйларига, улғайиб борган қадди қоматларига, қараб бутун орзу-умиди кўз ўнгида гавдалангандек эди. Лекин... бу орзулар хаёл, умидлар сароб бўлиб чиқишини ҳали билмас эди.

Ая куёви Холмирза ва қизи Зулфияни қариганда суянчиғим бўлар, деб уйига рўзғори билан кўчириб келди. Куёви ва қизи ўзини сариқ чақага ҳам олмаслигини билгандан кейин уларни уйидан чиқариб юборди. Шундан кейин ҳам Суйдихон ая «шундай данғиллама ҳовлим, уй-жойим кимга ҳам қолар эди. Муродимгада», деб ўйлар эди. Лекин Мурод йигирмага кирибдики, кампирнинг ҳол-аҳволи, ташвишлари билан умуман қизиқмас, фақат нафақаю, ҳовли-жойини қандай қилиб пуллаш ҳақида бош қотирарди.

1997 йил 31 август куни кўчада ошналари билан «тўйиб» ичган Мурод Жўраев кайф ҳолда Россия томонларга, аниқроғи Новосибирскка кетиб, савдогарчилик қилиш, эски жазманлари билан кайфу сафо қилиш режасини тузди. Уйга кирди, кўчага чиқди, ўзини қаерга урмасин, пул йўқ. Қаёққа бош уриш керак... «Тўхта, - деди ўзига-ўзи. - Кампиршо бор-ку. Унинг жамғар-ган нафақаси, сотган тераклари, қўйларнинг пули бор, кампирни ўмарамиз!».

... Кексайиб, ёши етмишдан ошган бўлса ҳам қозон қучоқлаб, нонини ўзи ёпиб, тирикчилигини ўтказаётган Суйдихон ая тушлик овқат қилиш тараддудида эди.

Шу пайт унинг орқасида барзанги шарпа пайдо бўлди. Ая ортига ўгирилиб қаради-ю, юраги орқасига тортиб кетди. Қаршисида титроқ қўлларида пичоқ тутган невараси Мурод турарди. У қонталаш кўзларини ништар қилиб, катта онасига қаҳрли оҳангда: «Пул қани, айт кампир, пул қани?!» - деди. «Болам, қанақа пул, ахир бир оёғим гўрда бўлса, не хўрлик бу, болам. Наҳотки, шу сен бўлсанг Мурoджон, ахир...» дея олди, холос. Қаттиқ мушт, бели ва кўкракларига тушган тепкилар, пичоқ тилган қўлидан оққан қон уни ҳушидан кетказган эди.

Кампирнинг ҳушидан кетганлигини кўрган Мурод уйга югурди, сандиқни қидирди. У сандиқ зулфини юлиб, очди. Суйдихон ая ўлимлигим, деб йиғиб қўйган латта-матоларни титкилаб, улоқтира бошлади.

Ниҳоят, сандиқ тубидаги тугунда пул кўринди. «Оз-ку!», тўнғиллади Мурод. Уйдаги бор нарсаларни титиб чиқди, ҳатто ерга солинган шолчаларни улоқтирди, шуларнинг бирининг тагидан ая нафақасидан йиғиб қўйган 2000 сўм пул ҳам топилди. Уларни олиб Новосибирск қайдасан, деб йўлга отланган Мурод кўчада кетаётиб, нос чеккиси келиб қолди. Шунда унга қўшниси Абдумутал рўпара бўлди: «Нос борми?» Абдумутал чўнтагидан носқовоқни олишга ҳам улгурмади -бошига тушган мушт зарбидан гангиб қолди. Ўзини ўнглаб олгунча кетма-кет мушт ва тепкига дуч келди. Буни кўрган ёш болалари уйига додлаб киришиб, онаси Кенжахонни чақиришди.

Кенжахон орага тушиб, уларни ажратишга уринди. Шу пайт Абдумутал Муроднинг қўлидан амаллаб қочиб, милицияга қўнғироқ қилгани шошилди. Кенжахон эса чинқириб турган болаларини юпатгани уйига югурди. Мурод уларнинг орқасидан келиб, эшигини тепа бошлади. Кенжахон тинчлантирмоқчи бўлса, деразасини синдириб, ойна парчаси билан уни ҳам урди, идиш товоқларини ота бошлади. Маҳалла қий-чувга кўмилди...

Суднинг қора курсида набира - Мурод Жўраев, жабрланувчи даъвогар курсисида эса муккайган, ғамгин ва изтиробга тўла кўзларини ерга қадаган катта она Суйдихон ая ўтирибди. «Қўшним Шокиржон кириб қолмаганда ҳолим не кечар эди, -дейди Суйдихон ая. - Набирам Мурод менга пичоқ ўқталиб, «Пул қани, кампир» деганида кўзимни қоронғулик босиб кетди, наҳотки ўз болам, ўз набирам менга пичоқ ўқталса. Оғзимни жуфтлаб, уни инсофга чақирмоқчи бўлувдим, биқинимга тепиб, юзимга муштлаб ура бошлади, неча марта тепганини билмайман, ҳушимга келсам қўшним Шокиржон касалхонага олиб кетаётган экан».

- Мен ҳеч қаерда ишламайман, оз-моз ичиб тураман, ўша куни икки шиша вино ичиб, кайф бўлиб қолибман. Россияга, аниқроғи, Новосибирскка кетиб пул ишламоқчи эдим. Ўзимда пул бўлмаганлиги учун катта онам қўйлари, теракларини сотиб, нафақасини йиғиб қўйганини сезиб юрар эдим. Шуни олиш учун келдим. У ўчоқ олдида овқат пишираётган экан, пул сўрасам «Мана», деб олиб чиқиб бермади, кейин уриб-тепдим.

- Кекса, касалванд, ночор аҳволдаги катта онангизга қўл кўтаришга қандай журъат этдингиз? - дея савол берилди.

- Кайфчиликда шу ишни қилиб қўйдим, мақсадим пулини олиб Россияга кетиш эди.

Ҳукм ўқилди. Мурод Жўраев босқинчилик йўли билан фуқароларнинг мол-мулкини талон-тарож қилганлиги, ашаддий безорилиги учун Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 164-моддаси 3-қисми «б» банди ва 277-моддаси 3-қисми «г» бандлари билан жами 13 йилга озодликдан маҳрум этилди. Ўзига тегишли мол-мулк мусодара қилиниб, жазони қаттиқ тартиб ўрнатилган аҳлоқ тузатиш қамоқхонасида ўтайдиган бўлди. Айбдор қилмишига яраша одил суд олдида жавоб берди, жазосини олди. Шу билан бу ишга нуқта қўйиш мумкинми? Асло, йўқ. Энди йигирма ёшга кирган, айни куч-қувватга тўлган, ўз турмуши, келажагини ҳалол меҳнат билан таъминлаши лозим бўлган Мурод бундай разиллик кўчасига қандай кириб қолди?

Мурод Жўраевнинг отаси Холмирза Жўраев, ҳатто судга ҳам келмади. Боласининг тақдири, унинг келгуси ҳаёти, уни қайғуга солмади, турли баҳоналар излаб ўзини суддан олиб қочди.

Аслида ҳамма гап отанинг бола тарбиясига мутлақо беparволигида эди. Фарзандини ҳунарли қилиш, ҳалол меҳнатга йўллаш, аввало, ўз оталик бурчи эканлигини бутунлай унутган эди. Боласи санғиб, Россияга кетиши учун кимлар билан улфатчилик қилиши, қаерларда кайфу сафо қилиши уни мутлақо қизиқтирмас, ота сифатида ташвишлантирмас эди.

Маҳалла аҳли-чи?! Ахир бир болага етти маҳалла ота-она, деган нақл бор. Мурод ичиб, ишламай, фойдали фаолият билан шуғулланмай дилозор бўлиб юрганини наҳотки маҳалладаги катта-кичик билмаса. Билган бўлса нега ота-онасини огоҳ қилмадилар, нега уни тартибга чақириб чорасини кўрмадилар?! Ахир, ҳеч ким онасидан жиноятчи бўлиб туғилмайди-ку! Бу ҳаммамизнинг - Муроднинг ота-онасининг қолаверса, маҳалла милиция нозирининг, маҳалла фаолларининг ҳам лоқайдлиги боис бола разиллик кўчасига кириб қолди. Афсуски, бу кўчанинг боши берк эди.

Тоҳиржон САЙДАҲМАТОВ,
Балиқчи тумани прокурори.

Вилоят божхона бошқармаси матбуот маркази хабар қилади

МЕРГАНОВА-МЕРГАН ЭМАС ЭКАН

Вилоят божхона бошқармасининг Марғилон шоҳбекатидаги маскани нозири Аҳлиддин Хожимақсудов Тошкент - Андижон йўналиши бўйлаб қатновчи 926-сонли пассажир поездидан тушиб, кўзлари аланглаб турган аёлдан олиб келган юки ва унинг ҳужжатларини сўради. Маълум бўлишича, Тошкент вилоятининг Бекобод шаҳри, Темирйўлчи кўчаси 6-уйда истиқомат қилувчи, ҳеч қаерда ёлчитиб ишламаган Фароғат Мерганова юқоридаги поездда 3360 қути «Родопи», 2000 қути «Палмал», 500 қути «L&M», 1000 қути «Президент» сигаретларини ҳеч қандай ҳужжатсиз, божхона назоратидан яширган ҳолда Хўжанддан олиб келаётган экан.

Умумий қиймати 368 минг 700 сўмлик тамаки маҳсулотларини божхона қоидаларини бузган ҳолда олиб кираётганлик ҳолати бўйича юритилган маъмурий иш вилоят божхона бошқармаси суриштирув бўлимига топширилди.

ЖЎЖА ХЎРОЗ ЎЗИМИЗДА ҚИЧҚИРСИН

Республикамиз ҳудудидан олиб чиқиб кетиш таъқиқланган озиқ-овқат маҳсулотлари ичида парранда ва парранда гўшти ҳам бор. Лекин, Республика Вазирлар Маҳкамасининг қарорини айримлар билишмайди ёки билиб туриб унга амал қилишмайди, чоғи.

Аслида Тоҳир Темировнинг ҳаракати кўпчилик учун кулгили туюлар. Лекин ҳолат содир этилди, божхона қоидаси бузилди. У яқинда ВАЗ - 21061 русумли, давлат белгиси Б 77-08 енгил автомашинасида ҳеч қандай ҳужжатларсиз 80 та жўжахўрозни Қирғизистон Республикасига олиб чиқиб кетаётганида божхоначилар томонидан ушлаб қолинди. Асака тумани, Қизил байроқ қишлоғида яшовчи Тоҳирга тегишли бўлган шунча жўжахўроз давлат фойдасига мусодара қилинди. Унинг ўзи эса 1500 сўмлик «жарима билан сийланди».

Зайнобиддин ЙИГИТАЛИЕВ,
Фарғона вилоят божхона бошқармаси «Матбуот маркази» бошлиғи.

Инсон ва қонун

ТУЯ КЎРДИНГМИ ЙЎҚ!

Биз, одамлар кўпинча жиноятни фош этиш - ҳуқуқ-тартибот идораларининг вазифаси деб ўйлаймиз. Бу - тўғри. Лекин, агар тегишли қонунларга мурожаат қиладиган бўлсак, бундай қарашимиз бир ёқлама эканлиги аён бўлиб қолади. Бинобарин, жиноятни фош этишда ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларига кўмаклашиш инсонпарварлик бурчимиздир.
Ҳаётда нималар бўлмайди, дейсиз. Баъзан (аввало, худо кўрсатмасин) ўзимиз хоҳламаган ҳолда, тасодифан жиноятга гувоҳ бўлиб қоламиз. Шунда қандай йўл тутишимиз керак? Албатта, зудлик билан ички ишлар идорасига хабар беришимиз шарт. Бу - қонунда ҳам белгилаб қўйилган. Агар бунинг акси бўлса, яъни шахс жиноятни била туриб, яширса-чи? Унда жиноятни яширгани учун у муқаррар жазога тортилади. Яхшиси, бунга прокуратура фаолиятидан ҳаётий мисол келтирайлик.

Қашқадарёнинг Яккабоғ туманида яшовчи Раҳмат Аҳмедов фарзандларига ризқ-насиба излаб уйидан чиқар экан, эҳтимол фарзандларини, умр йўлдоши Салимахонни сўнгги бор кўраётганини билмагандир. Балким, билганида бу йўлга отланмасмиди?...

Бўстонлиқ туманидаги Чорбоғ қўрғонининг Бештут кўчасида Қиличбек Сулаймонов, Ражаб Кукебоев, Бахтиёр Ташиқов Р.Аҳмедовни ваҳшийларча ўлдиришади. Бу ёвузлик А. Г.нинг хонадонида бўлиб ўтди. Уч қотил шўрлик мусофирни уриб ўлдириб, чўнтагидаги пулни сўнгги чақасигача шилиб, эгнидаги кийимларини ечволиб туришсин, биз эса А.нинг қизи ҳақида ҳикоямизни давом эттирайлик.

1997 йилнинг 23 январь куни эрталаб соат тўққизларда отасининг уйига келган Л.М. уйнинг ўртасида ётган жасадни кўради. Отаси унга бўлган воқеани айтгач, у мурда олдига келиб, худди бир буюмга назар солгандек, жасаднинг у ёқ-бу ёғини ағдариб кў[illegible]ди, қараса, у нафас олмаяпти, шу тахлит унинг чиндан ҳам ўлгани[illegible] ишонч ҳосил қилгач, уйига жўнаб қолади. Илгари Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 91-моддаси 2-қисми билан судланган Л. кўрганлари ҳақида тегишли органларга хабар қилмай, жиноятни яшириб, иккинчи бор яна жиноят содир қилади. Бу гал у, Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 241-моддаси 1-қисми билан жавобгарликка тортилди.

«ҚАССОБГА ЁҒ ҚАЙҒУСИ...»

иккинчи воқеа ҳам жиноятни яширган шахслар ҳақида

Ғазалкент гўзал шаҳар. Чирчиқ дарёсининг бўйида Мармар кўчаси бор. Шу сўлим кўчадаги уйда ғалати қотиллик содир этилди. Ва қотил 3-4 кунгача марҳум билан бир хонада «яшади»... Ҳа, Валерий Жигалов таниши Ю.Коновалов билан бирга вино ичишади. Сўнг жанжаллашиб қолиб, у танишини бир неча бор таёқ билан уради, оқибатда Коновалов шу ерда жон «таслим» қилади. Эрталаб эшикнинг қаттиқ тақиллашидан уйғониб кетган Жигалов туриб қараса, остонада қўшниси Люба турибди. У қарзга пул сўраб чиққан экан. Табиийки, ерда чўзилиб ётган мурдани у ҳам кўради, лекин Жигалов ундан бу ҳақда ҳеч кимга оғиз очмасликни «ўтиниб» сўрайди. Кейин эса тунда эри билан бирга келиб, ўликни бирон ёққа «гум» қилишга ёрдам беришларини илтимос қилади.

Люба ҳам анойи эмас экан, у уйига бориб эри Иван билан маслаҳатлашади ва қуйидагиларга келишиб олади: «Кел, аввал ундан рангли телевизорни сўраб оламиз, барибир у қотиллик қилган, қамаб юборишади ҳойнаҳой, келгунича биз мазза қилиб унинг рангли телевизоридан фойдаланиб турамиз, ў ёқда эҳтимол ўзиниям...»

Эр-хотин келиб телевизорни олиб кетишар экан, қайтиб келишга ваъда берадилар. Аммо, қайта қораларини ҳам кўрсатмайдилар. Таассуфки, қотиллик ҳақида тегишли ҳуқуқ-тартибот идорал[illegible]ига ҳам хабар беришмайди.

Жигалов эса уларни кутиб, марҳум Коновалов билан бир хона[illegible] уч кун «яшайверади». Ниҳоят, милиция ходимлари келиб, ўликни уйдан олиб кетишга «яқиндан ёрдам беришади». У эса Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 97-моддаси 1-қисми билан, И.Рурид ва Л.Урюпина эса жиноятни била туриб яширганлари учун Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 241-моддаси 1-қисмига мувофиқ жиноий жавобгарликка тортилишди.

А.АСҚАРОВА,
Бўстонлиқ туман прокурорининг катта ёрдамчиси.
Басира САЙЙИД АЛИ.

Сиз нима дейсиз?

ҚАДАҲДА ЖИЛОЛАНГАН ОҒУ

Дил сўзлари ёзилган бир мактуб диққатимни ўзига тортди. Унда бухоролик Рустам Маматов кўнгилли бир воқеани ҳикоя қилган:

«Куни кеча бир танишим ўғли ҳарбий хизматдан қелгани муносабати билан уйига таклиф қилди. Айтилган вақтда етиб бордик. Дастурхон устида нознеъматларнинг ҳамма туридан бор-у, фақат спиртли ичимлик йўқ. Суҳбат давомида ичимлик ҳақида кўп гапирилди-ю, лекин ҳеч ким уни олиб келишни сўрамади. Ўтириш ширинсуханлик билан жуда мароқли ўтди. Эртароқ уй-уйимизга тарқалдик. Гурунгимиз давомида хонадон соҳиби бир неча бор «қиттак-қиттак қиламизми, опкелайми?», деган гап қилди. Аммо бунга ҳеч ким эътибор бермади. Ҳуллас, ичкиликнинг зарари хусусида кўп гап бўлди-ю, уни «мириқиб ичиш» тўғрисида ҳеч ким лом-мим демади.

Бир мунча вақт олдинроқ бундай ўтиришларнинг ўзи бўлмасди. Албатта, икки кишининг суҳбати ароқсиз ўтмасди. Ичмайман, деганига қарамай йигитни эсон-омон қайтганига, унинг ота-онаси соғлигига қўярда-қўймай ичиришарди. Бунинг устига вақт билан ҳисоб-китоб қилинмай, кечаси алламаҳалгача ўтириларди. Бу сафарги ихчам ўтириш менга ёқди. Спиртли ичимликсиз бундай ўтиришлар жуда файзли бўлади».

Шуни тан олиш керакки, кейинги вақтда ичкилик ичувчиларга кенг йўл очиб қўйилган эди. Қайси дўконга кирмайлик, кўзимиз жилваланиб турган «оғу»ли шишаларга тушарди. Беихтиёр уларни харид ҳам қилардик. Айрим ошхона ва қаҳвахоналар тез-тез «қиттак-қиттак» қилувчиларга макон бўлиб қолган эди. Ресторанларга ин қўйиб олган айрим шахслар эса ярим тунгача истаганча кайф суришарди. Ҳатто озиқ-овқатлар, сабзавот ва мевалар билан савдо қиладиган дўконларда ҳам Ўзбекистон виноларининг истаган тури харид қилинарди. Қолаверса, уларни ташвиқот қилувчи сўзларни ҳам учратиш мумкин эди.

Ҳа, юз грамм ичиш айрим қатъиятсиз, кўнгли бўш, ўзини-ўзи идора қила олмайдиган шахсларнинг доимий машғулотига айланганди. Эрталаб ишда, қолаверса, ишдан сўнг тўрт-беш улфат бўлиб чақчақлашиб ўтиришга бир қатор ёшлар хуруж қўйишганди. Ҳатто бу ҳолат шу даражага етиб борган эдики, завод ва фабрикаларда, қурилиш объектларида иш вақти бўлишига қарамай, спиртли ичимликлар бемалол ичилаверарди. Албатта, бундай «кўнгил очиш»лар туфайли яроқсиз маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпаяверди. Ишлаб чиқаришда жароҳатланиш, оилавий жанжаллар ўз-ўзидан келиб чиқаверади.

Қадимдан халқимиз ўзининг меҳмондўстлиги билан ном чиқарган. Бу яхши анъана бугунги кунда ҳам ўз кучини йўқотгани йўқ. Одатда биз бирор танишимизни учратсак, уйга, аниқроғи, бир пиёла чойга таклиф қиламиз. Аммо, айрим кезларда ана шу бир пиёла чой жуда қимматга тушиб кетарди. Иссиқ чой ўрнига «ўта аччиқ» спиртли ичимлик ичиш кўп жойда одат тусига кирганди. Уйга келган меҳмонни қистаб, унинг ҳурмати учун, сиҳат-саломатлиги учун қанчадан-қанча шишалар бўшарди. Бундай «чой» ичишларнинг фойдасидан зарари кўп бўларди, албатта.

Яқинда бўлиб ўтган бир меҳмондорчилик худди телевизион миниатюрани эслатди. Қадрдон дўстимиз уйига таклиф қилиб қолди. Бизнинг шарафимизга ёзилган дастурхондаги ширин-шакар ноз-неъматлардан татиб кўрдик. Ҳуштаъм ичимликлар ичдик. Стол устига фақат ароқ қўйилмаган эди. Шунда илгари «отиб юрган» бир-икки ҳамкасбимиз тез-тез эшикка, аниқроғи мезбоннинг қўлига қараб қўйишарди. Улар бир-бирига ўзларича имо қилишиб, нимадир кутишарди. Биз эса аксинча, ҳеч нарсага эътибор бермай, ўз суҳбатимиз билан ўзимизни хурсанд қилиб ўтирдик. Меҳмондорчилик охирида томоғи тақиллаганлар дили хуфтон бўлиб тарқалишди. Бу учрашувдан фақат бир-икки ичувчини ҳисобга олмаганда, ҳамма хурсанд эди.

Биз нега юз граммни «кутамиз»? Шу оғусиз кунимиз ўтмай, кўнглимиз жойига тушмайдими? Ҳозирги кунда тўйларни ҳам спиртли ичимликсиз ўтказишга ҳаракат қилинмоқда. Ароқсиз ўтган тўй-ларнинг ўйин-кулгилари ҳақида маҳалла фаоллари, фуқароларни рўйхатдан ўтказиш идоралари, кенг жамоатчилик самимий фикр бил-диришмоқда.

Янгича анъаналар кун сайин ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин олмоқда. Ана шу яхши анъаналарни давом эттириш ҳар биримизнинг бурчимиз бўлиб қолиши керак. Ичкилик ичишдан олдин шишадаги оғунинг зарарини ҳар биримиз ўйлаб кўрсак, ёмон бўл-масди. Қайси бир фалокатни олиб қаранг, таги ичкиликка бориб тақалади. Кайф устида ҳар қандай нимжон одам ҳам «ботир» бўлиб кетиши мумкин. Бундан ташқари, бир дақиқалик завқ учун қанчадан-қанча маблағ сарфланиши кимга керак?

Турмушимиз кун сайин гўзаллашиб бормоқда. Унинг янада серфайз, фаровон бўлиши ўз қўлимизда. Ҳар бир инсон ўз нияти, олий мақсади йўлида интилади. Ана шу интилиш равон ва завқли бўлиши ҳушёрликка бориб тақалади. Шундай экан, ҳар бир оилада тинчтотувлик, аҳиллик ҳукм сурса, ишлаб чиқаришдаги суръатлар кун сайин ошиб борса, бугунги кунимизнинг ютуғи ҳам ана шундан иборатдир.

И.УСМОНОВ,
журналист.

Дилдаги гаплар

ОДОБЛИ БЎЛИШГА ЎҚИТИЛМАЙДИ

Бировга баҳо беришдан олдин ўзингни кўзгуга сол.

Ўзгалар боласига ҳам ўз фарзандингдек муомалада бўл.

Сендаги иллат ўғил-қизларингга ўтса, бармоғингни тишла.

Болангни тийишдан олдин ўз хатти-ҳаракатингга разм сол.

Фарзанд одобини ҳеч кимга ишониб бўлмайди.

Бировга зурриёдингни мақтаб, унинг энсасини қотирма ёхуд ундан ўғил-қизингга баҳо беришни сўрама.

Тирикликда хабар олмай, ота-онанинг қабр тошига «унутмаймиз» деб ёздирган ўғилнинг етти ёт бегонадан фарқи йўқ.

Бир-бирига меҳрли бўлишнинг энг осон йўли тез-тез кўришиб туришдир.

Оналар ўз фарзандларини сўзсиз тушуниши мумкин, аммо ўғил-қизларнинг улар дилини топиши мушкул савдо.

Ёшликда бирор касб-ҳунарни пухта эгалласанг, қариганда мушкулинг осон бўларкан.

Одобли бўлишга ўқитилмайди, унга амал қилинади.

Болани бўлар-бўлмасга тергаш ҳам уни эътиборсиз қилиб қўяди.

Рашк қилмайман, дейишларига унчалик ишонмайман. Зеро, рашк меҳр-муҳаббатнинг кўз илғамас риштаси.

Кекса кишига бирор нимани уқтириш учун энг аввало, унинг ёшига етмоқ зарур.

Ота-оналаримизнинг ҳар доим ҳақлигини бошимизга бирор ташвиш тушсагина англаб етамиз.

Оталар бир сўзни икки бор такрорлашни хуш кўришмайди.

Йигит ва қизнинг бир ёстиққа бош қўйишини, бамисоли икки оиланинг қимор ўйнашига қиёслаш мумкин. Бунда кимнингдир ошиғи олчи бўлса, кимнингдир эса...

Эркак киши уч бор: уйланганда, касб танлаганда ва ўғлига тарбия берганда асло адашмаслиги лозим.

Ҳадеганда ишинг битмай, кўнглинг хира тортгани -- ночорлигинг белгиси эканлигини унутма.

Эзгулик уруғи танқис бўлгани билан, у барчага насиб этиши мумкин. Бунинг учун ният холис бўлмоғи лозим.

Изтироб

ДАРДИМ ИЧИМДА

Инсон учун ҳаётнинг ўзи катта мактаб экан. Мен буни ёшим қирқдан ошгач англаб етдим. Бир пайтлар дунёда биздан бахтли инсон йўқ эди. Равшан акам билан ТошМИни бирга битирдик. Бизни институтдан Қаршига юборишди.

Бир йил у ерда ишлаб, яна Тошкентга қайтдик. Равшан акам илмий иш қилиш учун институтга ишга кирди. Мен эса касалхонага врач бўлиб ишга жойлашдим. Ижарада яшардик. Кейин ўғлимиз Рустамжон туғилди. У пайтлар ҳам маошга яшаш оғир эди. Отамнинг ёрдами билан 2 хонали уй олдик. Ёш эмасмизми, яхши еб, яхши кийишни истардик. Бир куни Равшан акамга «Қачонгача шундай яшаймиз. Уйни отам олиб берган бўлса», дедим. Бу гапларим у кишига оғир ботибди. Шундан сўнг орага аста-секин совуқлик туша бошлади. Баъзи дугоналарим «ҳалиям эрингнинг профессор бўлишини кутиб юрибсанми?», деб қўйнимга сув пуркашарди. Ҳуллас, Равшан акам уйни ташлаб чиқиб кетишга мажбур бўлди. Тўғриси, шунга мажбур қилганман. Энг қизиғи, ота-онам мени бу йўлимдан қайтаришмаган.

Йиллар ўтиб, мен ўз хатомни англаб етдим. Ўғлим Рустам 15 ёшга тўлаяпти. Ейишдан, кийинишдан ками йўқ. «Нега дадам биз билан яшамайди», деганида юрагимдан бир нарса узилиб кетгандай бўлади. Кимларнингдир «доно» маслаҳатлари билан турмуш ўртоғимни уйдан ҳайдаганман. Камбағаллигини юзига солиб, йигитлик нафсониятига текканман. Энди қилган ишларимдан пушаймонман.

Инсон дунёда ҳаракат қилса ҳамма нарсага эришар экан. Яқинда касалхонамизга комиссия келди. Не кўз билан кўрайки, улар орасида Равшан акам ҳам бор экан. У киши яқинда профессор бўлибди. Бир томондан севиндим. Аммо...

Менинг ёш келинларга айтадиган гапим шуки, бировларнинг гапига кириб турмуш ўртоғингизни хафа қилманглар. Арзимас нарсаларни баҳона қилиб, турмушингизни бузманг. Фарзандларингиз «Дадам нега биз билан яшамайди?» деган саволига жавоб беролмай, ер чизиб қолманг. Менга ўхшаб йўл бошида адашманг, дейман.

Адолат ИМОМОВА,
Тошкент шаҳри.

▲ Бу йил қиш ғалати бўлди - гоҳо қор ёғади, гоҳо ёмғир...

Р.ШАРИПОВ суратлари.

Кўнгил

«Бахт қушини ўзим учириб юборганман»

Ёшим қирққа яқинлашиб қолди. Ҳали турмушга чиқмаганман. Мен шу ёшимда- сочларимга оқ оралаган кунларда ҳам суюкли ёр, яхши уй бекаси, меҳрибон она бўлиш орзуси билан яшаяпман, десам эҳтимол, устимдан куларсизлар. Лекин бу ҳақиқат!

Аслида мен йигирма ёшимда турмушга чиқишим мумкин эди. Бошимга қўнаётган бахт қушини ўзим учириб юборганман. Ҳозир ота-онам билан яшайман. Уларнинг сал тоби қочиб қолгудек бўлса, ваҳимага тушаман. Уйимизга бир вақтлар совчилар серқатнов бўлишган. Аммо ота-онам менинг кўнглимга қарагани боис уларнинг ҳаммаси қуруқ қайтишди. Нима қилай, совчи қўйган йигитларнинг бирортаси ҳам ёқмаса?

Кейинги пайтларда дадам тенги кишилар ҳам менга «харидор» бўлишаяпти. Шундай пайтларда: «Қиз бола - кўприк, ундан кимлар ўтиб кетмайди», - деб ўзимга таскин бераман. Аммо баъзи кунлари ич-ичимдан эзилиб, туни билан ухлай олмай, ўртаниб чиқаман. Асабларим ҳам ўзимга бўйсунмай қўйди. Сал нарсага жаҳлим чиқади. Бировларга айтилган гап ҳам менга тегишлидек туюлаверади.

Умримда бирор одамга озор бермаганман. Мен ҳам ҳаётда севиб яшашим, бир кишини бемалол бахтиёр қилишим мумкин-ку, ахир! Бироқ, қани ўша олижаноб инсон?

Умримнинг ярмидан мўлроғини яшаб қўйганман-у, на уй-жойим, на бола-чақам бор... Касбим муаллима. Ўқувчиларга ўзбек тили ва адабиётидан дарс бераман. Болаларни жуда яхши кўраман. Ўқувчиларимга «ўғлим», «қизим» деб мурожаат қилгим келади-ю, аммо мулоҳаза қиламан. Бўғзимга нимадир тиқилиб қолади. Синфдош дугоналарим даврасига қўшилолмай қолганимга-ку, анча вақт бўлди. Чунки улар менинг ёнимда оила, бола-чақа, турмуш ўртоқлари тўғрисида гап очишдан ўзларини тиядилар. Мен эса буни сезиб тураман.

Мен бутунлай бахтсиз эмасман. Ўқувчиларим, ҳамкасбларим, мактабдошларим, маҳалладошларим ҳурмат қилишиб, фақат яхшилик тилашади.

Ҳаёт курашдан иборат, дейишади. Мен ҳам бутун умр курашдим, нималаргадир эришдим ҳам. Лекин энг асосийсини йўқотиб қўйдим. Бундан кейин нимага эришиш учун курашишим керак? Ҳаётимни қандай давом эттирсам бўлади? Каминани қийнаётган бу саволларга ҳеч ким жавоб беролмаслигини биламан. Қисматимни дунёдаги ҳеч бир қизга раво кўрмайман, шунинг учун ҳам ушбу мактубни ёзаяпман. Ўзимга-ўзим ачиниб кетаман. Ҳаётдаги энг катта бахтсизлик ҳам шу бўлса керак. Бахтингизни бой берманглар, азиз сингилжонларим!

МУСЛИМА.

Наср

Икром САРВАРОВ,
Маъмур НОСИРОВ.

КЎРСАТГИЧ БАРМОҚСИЗ ОДАМ

(ҳикоя)

Дорихона мудири Шоди Раҳматов вақт тушликка яқинлашганда хонасига ўзи билан бирга ишлайдиган қизи Фароғатни чақирди.

- Мана бу пулни олиб, менга тўрттагина сомса олиб келиб бер. Чойни ўзим қўяман. Кейин сен уйга бориб келарқансан, онанг телефон қилди. Мен шу ерда тушлик қиламан.

Фароғат тақсимча олиб, дорихонадан чиқаётганида шу томонга қараб келаётган амакиси -- Ходига кўзи тушди.

-- Яхшимисан? - деди Ходи. --Акам ўзидами?

-- Ўзида, -- жавоб қайтарди Фароғат ва бурнини жийирди. Чунки Ходидан гупиллаб ароқнинг ҳиди келаётган эди.

Фароғат тақсимчадаги сомсани хонага олиб кирганда қизғин баҳслашаётган ака-ука жим бўлиб қолишди.

-- Сен боравер, -- деди дадаси унга.

Бир ярим соатлардан сўнг ишга қайтган Фароғат эшигига «Мудир» деб ёзилган хонага кирди-ю, даҳшатдан қотиб қолди. Дадаси ерда ғайритабиий алпозда чўзилиб ётар, чойнак ағдарилган, сув солинадиган графин чил-чил синиб ётарди...

Қиз бундай пайтда нима қилишни биларди. У «тез ёрдам»га ва ички ишлар бўлимига телефон қилди. Воқеа содир бўлган жойга милиция ходимлари ва «тез ёрдам» етиб келди. Юзида аллақандай мудҳиш даҳшат ифодаси қотиб қолган Шоди Раҳматов жон таслим қилган эди.

Прокуратурага ва тиббий экспертизага, криминалистга хабар берилди.

Воқеа содир бўлган жой синчиклаб кўздан кечирилди. Ерда ётган, кимнингдир кўйлагидан узилиб тушиб қолган тугма ҳам эътибордан четда қолмади. Стол усти, пиёлалар, синган графиндан бармоқ излари, шунингдек, оёқ излари ганчга тушириб олинди. Мунғайиб, бир чеккада ўксиб йиғлаб турган Фароғатдан прокуратура терговчиси «қараб кўргинчи, ҳамма нарса жойидами?» деб сўради. Сейфда сақланадиган, рўйхатда турувчи дорилар, калитлар жойида эди.

Марҳумнинг чўнтагидан 653 сўм пул чиқди. Фароғат фақат дорилар сақланадиган хонада турадиган идишдаги спиртнинг 3-4 литри камайиб қолганини айтди. Идишдаги бармоқ излари олинди.

-- Сиз уйга кетишингиздан олдин кимдир дадангизнинг олдига келганмиди? - сўради ички ишлар бўлими терговчиси Самадов.

-- Ходи амаким келган эди, -- жавоб берди Фароғат.

Прокуратура терговчиси билан милиция терговчиси «тушунарли» дегандай кўз уриштириб олишди.

Марҳумнинг укаси Ходи отнинг қашқасидай ҳаммага таниғлик бўлиб, бундан икки йил олдин безорилик қилгани учун қамалиб чиққан, бирон ерда ёлчитиб ишламас, ароқхўрликка ружу қўйган эди.

-- Улар нима ҳақда гаплашдилар?

-- Билмадим, хонага сомса олиб кираётганимда уларнинг қаттиқ-қаттиқ овозлари чиқди. Фақат, дадамнинг «бундай юрганингдан ўлганинг маъқул эмасми» дегани қулоғимга кирди. Кейин ... кейин улар жим бўлиб қолишди. Мен... мен эса уйга кетдим.

Фароғат сиқилиб, йиғлай бошлади... Марҳумни суд тиббий экспертизасига олиб кетишди. Рўй берган воқеа ҳақида марҳумнинг уйига хабар берилди.

Узилиб тушган кўйлак тугмаси Ходига тегишлими, йўқми, аниқлаш зарур эди. Шаҳарчанинг бир чеккасида яшайдиган Ходининг уйига терговчилар бирин-кетин кириб келишганда, у анграйиб қолди.

--Тинчликми? - деб сўради у.

-- Ҳозирча тинчлик эмас, -- деди прокуратура терговчиси Садиров. -- Мана бу тугма сизга тегишли эмасми?

Ходи кийиб юрган кўйлагини пайпаслаб кўрди: -- Ие, кўйлагимнинг тугмаси-ку! Қаерда тушиб қолибди?

-- Дорихонада! У ерга нима учун борган эдингиз?

-- Акамнинг олдига қарз сўрагани борган эдим. Шу ... пича пул зарур бўлиб қолган эди...

-- Улфатчилик қилиш учунми?

-- Тўғрисини айтсам, шундай...

-- Акангиз пул бердими?

--Йўқ. Мени роса койиди. Жаҳлим чиқиб, мен ҳам гап қайтардим.

-- Унда тугмангиз нега узилиб тушди?

-- Акамга хасиссан, хотинингнинг чизган чизиғидан чиқмайсан, сенга ўша хотин бўлса бўлди, деганимда ўрнидан шартта туриб, ёқамдан тутди. Мен бир силтаб, қўлини ёқамдан олиб қўйдим. Шунда тугмам узилиб тушган бўлса керак. Нега буларни сўраяпсиз?

-- Ходи, сиз борганингиздан кейин акангиз тўсатдан вафот этган!

Ходи «вой акам»лаб ҳўнграб юборди.

-- Ҳозирча ҳудуддан ҳеч қаёққа чиқиб кетманг. Акангизникига бориб, маъракасига бош бўлинг. Хайр.

Эртаси куни суд тиббий эксперти ва криминалистнинг хулосалари олинди. «Марҳумнинг - дейиларди суд тиббий эксперти хулосасида, - баданида қасддан қилинган қотиллик аломатлари йўқ. Спиртли ичимлик истеъмол қилмаган... Чап билагида тирсакдан юқори қисмида елкадан 5 см пастда сезилар-сезилмас қизғиш доғ борлиги аниқланди... Ўлим олдида марҳум кучли қўрқув ҳолатида бўлган... Марҳум тез таъсир этувчи кучли заҳар оқибатида вафот этган».

Криминалист хулосасида эса шундай жумлалар бор эди:

«Хонадаги оёқ изларидан бири марҳумга тегишлидир... Шунингдек, 41-ҳажмдаги туфли ва 44-ҳажмдаги этик излари мавжуд. Аёллар пойафзали изи ...марҳумнинг қизиники эканлиги аниқланди... Синган графин бўғзида, спирт солинган идишда қолган бармоқ изларидан бирининг ўнг қўлининг кўрсатгич бармоғи изи йўқ. Бундан ўнг қўл кўрсатгич бармоғи йўқ ёки бармоқ бирон яра таъсирида қийшиқ битиб қолган, деган хулосага келинди».

Ходидан шубҳаланишга тўла асос бор эди. 41-ҳажмли туфли изи, узилган тугма Ходига тегишли бўлиб чиқди. Лекин акаси уни ўтиришга таклиф қилмаган, улар тик турганича гаплашганлари, дорихонанинг бошқа хоналарига кирмаганликлари тергов жараёнида аниқланди.

Лекин 44-ҳажмли этик кийган, ўнг қўлидаги кўрсатгич бармоғи йўқ ёки қийшиқ битиб қолган одам ким? Улар бир кишими ёки бошқа-бошқа одамлармиí?

Сўроқда Фароғат баъзи нарсаларга аниқлик киритди. У дадасининг олдига узун бўйли, қорачадан келган бақувват киши ёз ойларида келиб туришини, баъзан улар қаёққадир бориб келишларини айтди. Ўша киши кўпинча катта этик кийиб юрарди, деди у.

Лекин кўрсатгич бармоғига ҳеч эътибор бермаганлигини билдирди.

Марҳум қандай заҳар таъсирида тўсатдан вафот этган? Ички ишлар бўлими терговчиси милиция капитани Самадов кимё-фармакология илмий текшириш марказига бориб, олимлар билан суҳбатлашди. Айниқса, тиббиёт фанлари номзоди Турдиевнинг маслаҳатлари жиноятни очишга ёрдам беражагини ҳис қилди.

-- Биласизми, -- деди Турдиев, -- шундай заҳарлар бўладики, киши аъзосига киритилса, одам саноқли дақиқалар ичида ҳалок бўлиши мумкин. Илон, қорақурт заҳарлари шулар жумласидандир. Агар одамни қорақурт чақса, чаққан жойи билинмаслиги ҳам мумкин. Бунда аъзои бадани қорайиб кетади. Илон чаққан жойида билинар-билинмас қизғиш доғ қолади. Агар, судтибэксперт тажрибали бўлмаса, бундай кичик доғлар назардан четда ҳам қолади.

(Давоми кейинги сонда).

Янги китоб

«МАЪНАВИЯТИМИЗНИНГ УМРБОҚИЙ САРЧАШМАЛАРИ

Фалсафа фанлари доктори И.Соифназаров ва фалсафа фанлари номзоди Ф.Соифназароваларнинг мазкур китобида кейинги пайтда маънавият ва маърифатни юксалтириш борасида амалга оширилаётган ибратли ишлар қаламга олинган. Муаллифлар халқимиз бебаҳо қадриятларининг тикланиши ва эъзозланиши, жамиятда хотин-қизлар мавқеи, йигит-қизлар тарбияси, ёш истеъдодларга ғамхўрлик, илм-фан тараққиётига оид масалаларга эътиборни қаратишган.

Бу китоб «Меҳнат» нашриётида кўп нусхада чоп этилган.

Кроссворд

1. Турли қонунбузарликларни амалга ошириш мақсадида тил бириктириб иш кўрадиган жиноятчилар тўдаси. 2. Унвон олганлик ёки имтиёз берилганлик ҳақидаги ёрлиқ. 3. Бир нарсанинг эвазига тўланадиган ҳақ ёки бир нарсанинг ўрнини босадиган бошқа нарса. 4. Қимматбаҳо металл. 5. Суд ёки терговдаги иш юзасидан ўз билганларини айтиб бериш учун судга чақирилган киши. 6. Транспорт тури. 7. Дунё томони. 8. Савдо-сотиқдан кўрилган зиён. 9. Пул билан иш юритувчи алоҳида муассаса. 10. Бирор давлат ёки ташкилотнинг ваколати билан ўзга элларда унинг номидан иш юритувчи лавозимли киши. 11. Тахминан 0,2 граммга тенг бўлган асл тошлар ўлчов бирлиги. 12. Маҳсулот миқдорини санаб аниқлаш. 13. Турли манбалардан келиб тушадиган маблағ. 14. «Камде ва Мудан» асари муаллифи, шарқ халқларининг мумтоз мутафаккир шоири. 15. Давлатнинг бош идораси. 16. «Қуръони Карим»дан кейинги манба. 17 Мусулмон оламининг айёми. 18. Жазога тортилган, маҳбус киши. 19. Бирор нарса ёки кимса ҳақида бошқаларни ишонтириб, масъулиятни ўз устига олувчи шахс. 20. Енгил автомобиль маркаси. 21. Маҳсулот айрибошлаш муаммоси. 22.Бирор нарса ҳақида олдиндан, тахминан чиқарилган ҳукм.

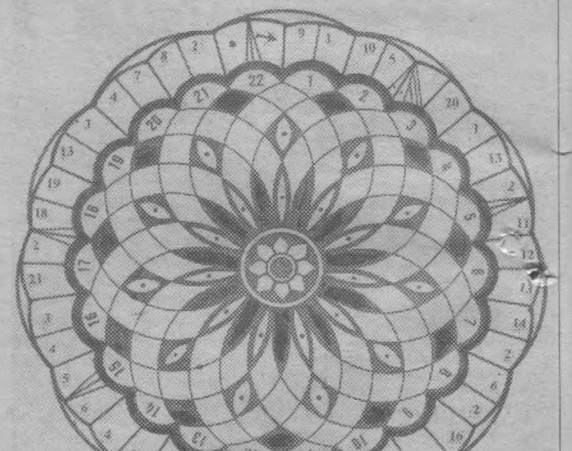

МУАММОНОМА

Аввал қуйида таърифланиб, рамзларда яширинган сўзларни топиб очқични топинг.

1. Макка шаҳридаги Каъбатуллоҳ жойлашган томон - 9, 2, 11, 16, 4.
2. Осиё қитъаси жанубидаги давлат пойтахти - 8, 12, 17, 16, 2.
3. Хитойнинг шимоли-ғарбидаги, шоир Зокиржон Фурқат ҳаётининг сўнгги йиллари ўтган шаҳар - 10, 13, 14, 12, 20, 8.
4. Тантанали кун - 6, 19, 7.
5. Омон Матжон шеъридан: «1, 3, 13. ўтар вақт ўтар».
6. Тошкент шаҳрининг қадимий номи - 5, 15, 5.
7. Пул бирлиги - 16, 19, 3.

Энди жавоблар асосида шакл атрофидаги рақамларни мос ҳарфлар билан алмаштириб, муаммономани ҳал этинг. Ундан Марказий осиёлиқ ўрта аср тил илми билимдони, мутафаккир адиб Маҳмуд Замахшарий қаламига мансуб икки мисра ҳикматни билиб оласиз.

Фозилжон ОРИПОВ.

Газетанинг 1998 йил, 28 январда берилган топқирлик машқининг жавоблари:

Белгиланган хонадан рақам атрофига соат мили бўйича: 1.Жаримадор. 2.Қадрият. 3.Фарғоний. 4.Халифалик. 5.Брифинг. 6.Чоркехар. 7.Президент. 8.Лицензия. 9.Улуғбек. 10.Ассамблея. 11.Шартнома. 12.Олимхон. 13.Таваккал. 14.Валюта. 15.Патент. 16.Айтматов. 17.«Арслон». 18.Стюард. 19.Агентлик. 20.Табақа. 21.Бартер. 22.Абсолют. 23.Лесото. 24.Вассал.